

בלע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים.

א ב ל מ ש ה

הוא

הספר מר על הנאון אמיתי מופת חרור מו"ה משה סופר זל"ה אב"ד דק"ק

פרעשבורג, ועל שני גדולי חרור אשר נאספו עמו בשנה הזאת הנאון האמיתי

מו"ה שלמה זל"ה אב"ד דק"ק ווארשא והנאון אמיתי מו"ה יעקב אורנשטיין

זל"ה אב"ד דק"ק לבוב והגליל, תנצב"ה.

אשר קונן עליהם בבהכ"נ הגדולה בק"ק בראד, ה"ה הרב הנאון האמיתי מו"ה שלמה קלוזנר נ"י

ראב"ד דק"ק הנ"ל בעה"מ ס' החיים וס' מי נדה וס' נדרי וריון לבד מחברים רבים אשר המה בכת"י

ה"י המחקר. ה' יזכרו להוציאם לאורה להגדיל תורה ולהאדירה.

נדפס בשנת ייבכו בני ישראל את משה לפ"ק.

פה ווארשא.

סגסגט טאט אפש אה אטא אה

ויהמו ימי בכי אבל משה.

על ספור ועל קרור.

פ ת י ח ה

הנביא זכרי' אחר קאפיטל י"א ואכחד את שלשת
הרועים צירח אחד ותקלר כפשי בהם וגם
נפשו צחלה צי. והנה חז"ל צמס' חעניח פ"ק אמרו
וכי צירח אחד מחו והרי מרים משה צניסן ואהרן צאצ
ומשה רצינו צאדר, אלא כיון דהצאר הי' צזכית מרים
והענן צזכות אהרן והמן צזכות משה מחה מרים נסחלק
הצאר וכו' ווח אהרן ונסחלקו ענני כצוד וכולם חזרו
צזכות משה מת משה רצינו נסחלקו כולם והיינו דכחיצ
ואכחיד את שלשת הרועים צירח אחד ומלמד שנסחלקו
כולם צירח אחד עכ"ל. והנה אם הכונה כפשוטו הוי זה
היפוך המושכל דאדרצא כיון דמה דהוי צזכות אהרן
ומרים כצד פסק כוחם ומה דהוי עד הנה הוי צזכות משה
רצינו לצדו וח"כ עתה מיד משה זכו ואם כעת נסחלקו
ע"י מיתת משה רצינו נסחלקו ולמה נדמה להם עתה
באלו צירח אחד מחו. ולכך נראה הכונה כך דודאי אם
מתחלה הי' הצאר צזכות מרים וענני כצוד צזכות אהרן
צע"כ הוי היושר וההכרע להיומן דוקא על ידן ולא ע"י
משה כי אם הוי ראוי להיות כולו ע"י משה למה הולך
חחלה להיות עצור מרים ואהרן. וגם לייסצ מה שהקשה
המהרש"א דא"כ אם חזרו צזכות משה למה נסחלקו
חחלה, ולכך נראה דהכונה כך ע"פ מאמרו ז"ל צפ'
כ"ג דשנח דא"ל הוה נדוקי לר' אצבו אתריה נשתתן של
נדיקים גנוזות חחת כסא הכצוד אוצא עניא היכי אסיק
לשמואל צנגידה ח"ל הוה תוך יצ"ח הוי דחניא כל יצ"ח
גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת, לאחר יצ"ח הגוף צטל
ונשמתו עולה וסוצ אינה ויורדת ייע"ש. הרי חזינו דתוך
יצ"ח עולה ויורדת ואחר יצ"ח עולה ואינה ויורדת. וניהו
נראה דהיינו דוקא לאלו שאין מחים צנשיקה אז צזה יש
חילוק צין חוך יצ"ח לאחר יצ"ח אצל לאלו שמתו צנשיקה
כח"ש להדיא צאהרן על פי ה' וחז"ל אמרו דאף מרים
צנשיקה מחה, רק שלא נאמר צה על פי ה' דאין זה כצוד
כלפי שכינה. והנה ענין נשיקה אתח"ל דזה הוי דצוק

רוחא צרוחא, ואם כן הני שמתו צנשיקה נחצק חיקב
נשמתן צו יחצ' והוי צהו חוך יצ"ח בלאחר יצ"ח ונשמתן
עולה ואינה ויורדת מיד. אך נראה דהיינו דוקא אם אין
נדיק צדור הגדול מהם אז העוה"ז צמה נחשצ היל. וכיון
דהם גנוזות חחת כסא הכצוד צו יחצרך מה להם לחזור
לעוה"ז השפל, ולכך אין חחרין עוד, אצל אם יש נדיק
גדול צדור שהשכינה שורה עליו אז העוה"ז חסוצ מאלו
ובעין שחחז"ל דלא המקום נכצד האדם רק האדם נכצד
את המקום ולמדו כן משכינה גופו ומחר סיני. ואם כן
כשהשכינה צשמים הוי שם עיקר ועוה"ז טפל אצל אם
השכינה צעוה"ז הוי כאלן עיקר והשמים טפל, וצפרט
דדיו לעצד להיות כרצו אם הוא ית' חוזר לעוה"ז גם הם
חוזרין עמו, וצפרט אם הנדיק שצעוה"ז גדול מהם, ח"כ
כל שלמטה וממנו כלולין צו והמה משרשו. לכך הטפל
נמשך אחר העיקר וכיון דהשורש צעולם גם המה צעולם,
ולכך שוצ הם עולים ויורדים כמו צשאר הנדיקים חוך יצ"ח
ועיינ"ש מזה צפ' חיי שרה שנה זו ייע"ש. וח"ש חכמו"ל
דכולם חזרו צזכות משה היינו מרים ואהרן הם חזרו צזכות
משה דהרי צימי משה רצינו הוי עיקר השרלח הקצ"ה
צאהלי של משה וכח"ש צמדרש שמה"ש היו שואלים אינה
הקצ"ה והיו אומרים צאהלו של משה וח"כ אז הוי העו"ה
עיקר יותר משמים ומשה רצינו הוי שורש כל נשמתן לכך
הם חזרו לעולם וכיון דהם חזרו שוצ הוי הצאר צזכות
מרים וענני כצוד צזכות אהרן כצחחלה. וח"כ ח"ש כיון
דגם צשאר נדיקים נפשם חוזר חוך יצ"ח ת"מ אמרין
צס"ס נשמתן עולה ויורדת משמע דחחלה עולה ואח"כ
יורד כן ה"ל הוי צמרים ואהרן חחלה כשמתו צרגעראשונה
עלי ולכך נסחלק הצאר והענן עמהם, כיון דלא הוי
צעולם, אך אח"כ חזרו הם צזכות משה לכך חזרו הצאר
והענן צזכותן, אצל כיון שמת משה רצינו ממילא גם הם
לא חזרו עוד לכך צאחח כחיצ ואכחיד שלשת הרועים צירח
אחד דצאחח נסחלקו כולם צירח אחד.

וצזה

פתיחה

א

נדיק גדול הי' נראה אוחיו ומופתי' כמשחו"ל צמ"ק הרצה דברים אך בעת אם הנדיקי' מסתלקין ואין נראה שום אוח אז נדמה להשועים כאלו צדורו חיו אין עוד נדיק צעולם להיות ראוי למשכן ה' וצאמה לא כן הוא דהרי אחז"ל אין דור שאין צו כצדקה ואין דור שאין צו כמשה רק מה דאין אלו רואים אוחות היינו מנדינו כי אין לנו עינים לראות דהרשעי' היו להם עינים וראו וזש"ה דהרשעי' אמרו צלצם שרפו כל מועדי אל צארץ ואין עוד שיהי' ראוי למשכן ה' וראי' דאוחותינו לא ראינו מזה מוכח דאין עוד כציה וצאמה לא כן הוא דנביאים יש ויש רק שאין אחנו יודע עד מה - כן אני אומר דראי' אם הי' לנו עינים היינו רואים איך הראשונים חזרו בזכות משה, אך כשנסתלק גם הרצ הגאון הכ"ל נסתלקו כולם עמו - וקורא אני עליהם ואכתה את שלשת הרועים צירח אחד לכך ראינו להרצות צזה צבי' והפסד - והנה לפי דברינו הכ"ל נראה לפרש מ"ש צ"ס פ"ק דמגילה ופ"ק דמ"ק כד נח נפשי' דר"ז פחת עלי' ההוא ספדא ארץ שגער הרה וילדה ארץ נבי גדלה שעשועי' אי' נא לה אמרה רקח כי אצדה כלי חמדמה והנה התצ"ש בצבור שיר פ"ק דמגילה פ"י היות כיון דאחרין וזרח השמש וצא השמש ה"כ אין לצבות כ"כ על העדר הנדיק כיון שצא אחר צמקומו אך צמי שטלה מצבל לא"י כיון דאחז"ל צכחצות דנעשה כחרי מנייהו ח"כמ"ג צכל מקום שכולד לא אפשר להיות כמחיו ולכך אין לו חמורה ולכך פתח כיון דארץ שגער הרה וילדה ארץ צבי גדלה שעשועי' לכך אי' נא לה אמרה רקח כי אצדה כלי חמדמה יע"ש ועיינו"ש צפ"חיי שרה שנה זו צאריכות צע"ה ע"פ דבריו, ויצואר אי"ה לקמן צגוף הדרוש - וכעת נראה כך דדברי התצ"ש אינן מספיקין דעדיין יש לו חמורה דמנ"ל אף צשאר הנדיקים גבי דזרח השמש ודא השמש מ"מ הרי הוא עדיין קטן ואין צו מע"ט - וצע"כ דנדון ע"ש סופו שיהי' נדיק אם כן הרי אפשר שגם זה שכולד צח"ל יעלה לא"י ויהי' כצי חרי - אך נראה להוסיף על דבריו דהנה קשה דהרי אחז"ל צר"א שצקשו לומר עליו צכו לאוצדים ולא לאצידה נעגשו דאחסיפך כרעייהו הרי דאין ראוי לומר אצדה צנדיקים - ואיך כאן אמרו אי' נא לה אמרה רקח כי אצדה כלי חמדמה - אך הנה צכחצו נמי קשה שיהי' הכחצו אומר הנדיק אצד ואין איש שם על צד, אך נראה דכחצו מחרץ זה צמה שחיים ואנשי חסד נאספו צאין מצין כי חפני הרעה נאסף הנדיק - ונראה הוכנה דהנה אם יש נדיק גדול צדור אז כמה

נשמות הנדיקים חוזרין וצאים לעולם עצורו וצחסתלקו כסתלקו הם עמו, והנה המה נקראו אנשי חסד כי הנדיק שהוא צעולם צגופו ונפשו זה אין עקרו להשפיע טוב לדורו רק עיקרו לסגל מוות ומע"ט לנפשו ולצני דורו, רק דרך אגב נמשך ממנו גם טובה וחסד לעולם - אך אלו שהם צעולם צנפסם ולא צגופם אלו צאים לעולם רק להיות חוט של חסד נמשך עליהם ולכך המה נקראו אנשי חסד - והנה מה דהקפיד ר"א לומר עלי' לשון אצידה הוא צעמ"ש צמדרש פ' מקץ - וצקהלת צפסוק כי יש לכך מוצא דד' דברים הסתמישו של עולם ואם נאצדו יש להם חמורה אצל החכמה מאין חמלה ח"מ שמה אין אנו מוצאין חמורתו וכו', והנה ידוע דלשון אצדה הוא חמורה על דצד שאפשר לחזור ולמנאחו וכמשחו"ל צפסו"י יאצדו מחוץ הקהל כצדה המתצקשת - והנה אם כצא לדאוג צהעדר הנדיק על הטובה הנמשך ממנו כי נמשך ממנו טובה לדור זה יש לו חמורה כי אינו רק הפסד עניני עולם הזה וזה יש לו חמורה אצל צאמה ראוי לדאוגיו אחר על החכמה שמתחלקת עמו והי' אפשר ללמוד מומנו חכמה ומוסר זה אין לו חמורה ולכך הקפיד ר"א מה דדימיו לאצדה דמשמע שלא חששו רק לטובה עוב"ל הנמשך ממנו ולא על העיקר כי זה אין לו חמורה - ולכך חינה צדאגה על העדר הנדיק שהוא צגוף ונפש כיון דנאצדה עמו החכמה לכך אין לו חמורה ולכך אין ראוי לקראו אצדה - אצל צדאגה על העדר הנדיקים בשבן צנשמוחיהן צדור הסתלקין עמו הנה צהם כיון דאינן צגופן ואין ללמוד מהם חכמה ומוסר רק החסד הנמשך צזכותן צזה שפיר שייך לקראם אצדה ולכך אמר הנדיק אצד ואין איש שם על צצמה הוי האצדה היינו צמה שאנשי חסד נאספו דאלו הנשמות שאין צאין רק להיות חסד נמשך מהם צאלו שפיר יש לדמוהן לאצדה - ולפי זה הנה זה הנדיק שצאין נשמות הנדיקים עצורו לעוה"ז הוא רק מי שהוא זוכה להשראת השכינה אז כיון דהשכינה עמו הוי עוב"ל עיקר ודיו לעצד להיות כצדו - אך זה הנדיק דאינו ראוי להשראת השכינה אין שאר נשמות הנדיקים כלולין עמי וא"כ לא שייך צי' לומר אצדה ולכך ר"א שהי' צצבל וכהי' אחז"ל על צד הונא דראוי הי' שחשרה עליו שכינה אלא שצבל גרמה לו א"כ נשמת שאר הנדיקים אין עמו ועל עצמו יש צו הפסד יוחר מה שאין לו חמורה לכך הקפיד על מה שקראו אצדה - אך הפסוק מדצד מנדיקים שצא"י דזוכין להשראת השכינה הם יש להם נשמות עמהן צלי גופן וצבן שייך אצדה - ומעמדה

פתיחה

ומעשה כזה אל הציאור דהנה מהדחד חיון כי חטי להחם עדיף כחרי מנייהו ומניין יהי' נמשך זה, אך נראה דהנה יש חידות חסידות ומדות ענוה. והנה מדות חסידות ודקות היו יותר זא"י שהיא ארץ קדושה וכן אמרו חז"ל חא חזי מה צין חסידו צלל לחקיפי ארעא דישאל מוכח מזה דחקיפי ארעא דישאל הוא יותר חסידים מחסידו דצבל. אצל ענוה היו יותר צח"ל וצבל מא"י וטעם הדבר הוא אצל אסכרא ואצל א"ה קרא. הנה מסבירא הוי רידוע דהמקום גורם לכל מדה ומדה הן לעושה הן לרעה כח"ש חז"ל דמעיין שטים הי' מרצה זכות כן ה"כ ח"ה היו חוקים גבוהים שגבוהים הכל הארצות ולכך גורם גבוהות. אצל צבל היו עמוקה כח"ש חז"ל דלכך הגלם לצבל לפי שעמוקה כשאל דכחיד מיד שאל אפרם לכך מקום השפל מעורר שפלות ומקום גבוה מעורר גבוהות וגם אינו דומה לידע צברי זהב למשי ללושטי שק דודאי הלוצש צברי זהב דעמוחה עליו כנה"ל היושע צא"י היושע צגדי זהב ורקמ' אצל היושע צח"ל הוי כלוצש שק ומה"ט גופו אחז"ל דהלכה כחלח צבלי כגד חלמוד ירושלמי מוכח שחז"ל דלכך נמשלה החורה למים שעוזין מקום גבוה ויורדין למקום נמוך וכן לכך הוי הלכה כצית הלל מטעם שהם עליונים וענוים ומה"ט גופו גלו לצבל דחז"ל דלכך נחנה החורה לישראל מכם שהם עזין שצאומות ולכך נחנה להם החורה כדי לשבור עזותן ולכך חיכה אם שומרים החורה יכולין להיות צא"י אצל אם אין עוסקין בחורה מה ישבור עזותן ולכך גלו לצבל כדי לשבור עזותן. ואצל א"ה קרא דהרי אחז"ל צפ"ק דחעניית ההוא ח"ה דרחח אוריחא הוא דמרחחא לי' ואמרו שם מהו קרא ארץ אשר אצני' צרזל א חקרי אצני' אלא צני' ופרש"י צרזל קפדנים ייע"ש הרי שאתר ארץ אשר אצני' צרזל דחטמח דהארץ גורמת להיות קפדנים. והנה העולה מזה דחסידות הוי יותר צא"י וענוה הוי יותר צבל, וכיון דאיבא חד דעה צפ"ק דחסידות גדולה מכולם ועדיף מענוה לכך כן נתיי"ל להש"ם צכתוצית ולכך אמר חד מנייהו עדיף כחרי חיון דחסידות עדיף מענוה. אצל חד חיון כי חטי להחם ביון דכבר הורגל צמח ענוה והנה ההרגל נעשה עצמו ומני' לא יזוע וצפרט דכחיד ורגלי חסידיו ישמור יהודריך עמו צמדה עוזה צלדוחו מכ"ש כי יזקין לא יסיר ממנו, כח"ש חנוך לנער ע"פ דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו. ולכך ההולך מצבל לא"י הנה כיון שהורגל צמח ענוה לא יסור ממנו וצא"י יקבל גם חסידות ויהי' חסיד ועניו ולכך עדיף כחרי

ומנייהו, וכיון שכחצנו לעיל דעל אלו שינאה צ"ק שראינו שחשדה עליהם שכינה אמרו עליהם כי חסיד הי עניו מוכח דצבני חרתי רחיי שחשדה עליו שכינה ולכך אמרו על ר"ז ביון דארץ שבער הרה וילדה ארץ צבי גדלה שעשועי' מוילא הוי חסיד ועניו ורחיי שחשדה עליו שכינה. וכיון שהוא צא"י שרחה עליו שכינה ממש והנדיק שכינה שורה עליו גם שאר נשמות נדיקים צאים לעולם עזבו אף שאינן קיימין צגוף. והנה צהסחלקו נסתלקו הם עמו ועליהם שייך לשון אצדה. ילכך איו נא לה אמרה רקח כי אצדה כלי חמדה היינו שאר נשמות הנדיקים שעמו שהם כלי חמדה ובהם שייך לשון אצדה וא"ש מחמר זה וכיון צעז"ה. וי"ל עפ"י הכ"ל מ"ש דוד (שמואל ח') הצבי ישראל על צמחתיך חלל איך נפלו גבורים כלומר דבישראל יש מעלה זו דצמח נופל רק חלל אחד ואעפ"כ יהיו נאמר עליה שנפלו גבורים רבים והיינו כענין מעשה דמשה רבינו שמת לצדו ונאמר ואכחד שלש הרועים והצן זה היטב. והנני מחננל מה שאני מזכיר הגדולים הכ"ל כסדר הכ"ל לא יהי' ח"ו להם העדר כבוד צמחט הקדימה ואיחור כי מה כחי להכריע צגודל וקוץ הרי נא' קטן וגדול שם הוא וצפרט לאים בחוגי שאין ימים כמוני מכריע צין הרי ישראל. אך נראה לומר דהזכיר הכחוד צמחט צ' ויזונו ויזכו לפי ה' על שאול ועל יהונתן צמו ועל בית ישראל ועל עם ה' כי נפלו צחרצ. והנה יש לדייק מה שסיים צחרצ דמה"ל צחיה מיתה מחוהוי די לומר על שאול וכו' כי נפלו [וצמח צישראל צפ"ק צחקתי נאמר למעלותא כי אפי' צחרצ שאינו שלהם רק של עשו נתיי' וצליחו אצל צחומ"ה מ"ש צחרצ אין זה חידוש] ולכאורה י"ל עפ"ש צהספדים מכבר צשם ה' כלי חמדה לפרש מ"ש דוד הצבי ישראל על צמחתיך חלל איך נפלו גבורים דהכונה דבישראל אם אדם אחד נופל נופלין הרבה עמו כי אם הצדיק מת נופלין הרבה צ"א עמו שהי' מגין עליהם ייע"ש. וי"ל צה"מ שבהמחצ צחורה פ' כי חלא ולא חשים דמים צציתך כי יפול הניפל מומנו והכונה דצא להחמיר על האדם שלא יטעה כשיפול אחד מן הגד דאין צידו עון רק איש אחד ואחד לצד הרג ואינו מכנים צסבנה רק איש אחד לא כן הוא כי רבים מכנים צסבנה כי אולי רבים חלוי צזה שנפל. וז"ש כי יפול הנופל ממני שיפול נופלין מן הנופל ויהי' הרבה נופלין, וכן יהיה הכונה כאן, דצמח אעו כולם צחרצ נפלו, הרי אפשר צמחים וצאצני צליסטרלות אך הכונה כך כיון דשאל קפל על צחרצ ימת א"כ ע"י נפילתו נפלו כל

כל ישראל עמו א"כ ע"י חרצ אחת נפלו כולם ולכך אמר על שאל וכו' כי נפלי בחרצ שכולם נפלו בחרצ אחד כן י"ל. אך לכוונתו י"ל כך דהנה מה שאנחנו מוזכרים הרצ הגאון מווארשא ואח"כ הגאון מלצוב ואח"כ הגאון מפ"צ היינו כיון דכתיב והלכת בדרכיו כמו שהוא ית' עושה כן עלינו לעשות וא"כ ה"ו ית' נעל תחלה הגאון מווארשא ואח"כ הגאון מלצוב ואח"כ הגאון מפ"צ וזכרנו מעשי ית' כן אנו עושין. והנה צאמת שם זכר להיפוך תחלה שאל ואח"כ יהונתן ואח"כ צית ישראל וזכרנו כסדר חשיבותן כמו"ש חז"ל בפ"ג דמ"ק תחלה נשיא ואח"כ אב"ד ואח"כ שמועה רעות והרי הפילה היו להיפוך כמו"ש שם בכתוב כשסיפר הנער לרוד אחר אשר נס העם מן המלחמה וגם הרצה נפל מן העם וימותו וגם שאלו יהונתן צנומתו א"כ משמע דהעם נפל תחלה וא"כ למה לא עשו כסדר נפילתן לכך אמר דהתם שאני דאם היו נופלין בידי שמים אז היו הולכין בדרכיו ית' אלל אז כי נפלו בחרצ א"כ היו מעשה פלשחים ומעשה צעל צחירה לכך מן הפלשחים אין ללמוד לכך זכרו הם כסדר חשיבותן אלל אנו שנידיקים הכ"ל מתי צידי שמים נזכר כפי מעשיו ית'. גם המה קודם חל החיוב קודם לספרו והוא מוקדם לנוי שחל החיוב צלח וזכרנו בדמויות צפ"ח דצרכו דמה דחל חיוצו תחלה ראוי להזכירו תחלה גבי פלוגתא דצ"ש וצ"ה צסדר הקידוש יע"ש. לכך עם הגדולים הכ"ל המחילה על הזכרתינו כן. ויהא רעווא שיהיו מליני וישר עלי ועל כל ישראל אמן.

ע"כ הפתיחה.

והנה היות כי מוזקקים אחרונות שדרכם תמיד לומר דבר הלכה בהספד נצא צעקצותם וגם אני נוהג כן וכבר כתבנו טעם הענין דזה נלמה מן המדרש פ' חוקת צפ' ודברתם א' הסלע שכה עליו פרק א' או הלכה אחת הרי כשרה לשבור האצן ולהוציא ממנו מים ציוה עליו לומר דבר הלכה. והוא מסוגל להוציא מים מן האצן וכן ה"ל אנו צדיקן כשאנו רוצים לשבור לצ האצן ולהוציא ממנו מים צ"ל עליו דבר הלכה והוא מסוגל להוציא מים מן האצן וכן אנו מצדקים ומפתח לצינו צת"ת ואם הכינה כפשוטי הול"ל לחלמוד תורתך. אך הכונה דפתיחת הלז הי' להכניס צו יראה או להוציא ממנו מים רק כל דבר הסגור צריך מפתח לפתחו וכמ"ש הוסע צקפיטל ויצרתי יעקב ואקדע את כגור לצם. ומה ה' המפתח שפותחין צו הלז היינו התלמוד וצו שותחין הלז וז"ש ומפתח לצינו בתלמוד תורתך הוא יהי' המפתח. וכן נעשה אנחנו ונאמר צוה דבר הלכה לכבוד נשמתה.

גריסין צס"ס פ"ג דצרכות אר"י א"ר המוציא כלאים צצגדו וכו' עד סוף כל הסוגיא ולגמור מינה שות"ת שאני. והנה לשון הרמז צפ"י מכלאים הלכה כ"ט הרוצה כלאים של חידה צצצרו וכו' ולמה נדחה צהצצת אצדה מפני שהוא לאו של זמון ולמה נדחה צעומות מה הואיל ופרט הכחוד ולאחותו מפי השמועה למדו לאחותו הוא דאיתו מעומה אלל מעומה למ"ת וכו' עכ"ל. והנה הכל תמיהו עליו מה שלא העתיק סוף דצרי הס"ס דשות"ת שאני דאל"כ קשה קושיות ונגמור. גם הקשו למה לא כתב צסוס מקום דצשות"ת אז דומה כבוד הצריות ל"ח שצחורה עיין צו"פ וצחצורי ספר החיים וכעם נראה כך ע"פ מה שהקבחי צספר החיים דמהו פריך הס"ס מלחמותו אלל מעומה הוא למ"ת הרי ו"ל דזה דומה למה דאמרינן יכול אמר לו אציו העומה לו אל חצור יכול לשמוע לו ח"ל אני ה' הולכך חייצין צצצדי. וא"פ ה"כ צשלמה אס ה'ו הדבר נוגע לכבוד החיים אז שפיר אין חכמה ואין חכונה ואין ענה לכגד ה' מכת דהרי המצוצה הוא עצמו חייב צכבוד המקום ומחייב למחול על כבודו נגד כבוד המקום אלל התם צמ"ת דהיי ציון להמת וצנות כיון צצמחים חפשי כיון דמת נעשה חפשי מן המצות א"כ הוא איני חייב צכבוד המקום לכך שפיר ה'ו כבוד שלו דומה לל"ח צצצת דה דגדול כבוד הצריות שדומה לאחעשה שצחורה, ייע"ש מ"ש צזה. והנה כעת נראה דא"ש כיון דאמרינן צצמחים דהייא צעמא ודאי דמינן להו משום כבוד המת דלא להיו לועג לרש א"כ ה"כ אי נימא דצמי אין נימא איסור תורה מפני כבוד הצריות רק צנות מכת צצמחים חפשי א"כ ה'ו לועג לרש אך הרי צצדה דף ס"א אמרינן דעושין מכלאים חכריכין למת וקאמר שם ר"י דאפי' לקצרו מיתר מכת דר"י לטעמו דאמרינן צצמחים חפשי והקשו שם החוס' דהרי צצמחות אמרינן דההוא שעתא ודאי דמינן להו וחרצו דשאני צינית דשקול ככל התורה, וא"כ קשה הכא דפסח ומילה דאינו שקול ככל התורה א"כ לא חייב צהו לועג לרש והדרא קושיא לדוכא, והו' פריך ממות מליה. אך הנה המעיין שם צצדה קאמר שם ר' ינאי דל"ש אלל לסופדו אלל לקוצרו אסור א"כ ר"ל לר' ינאי דשייך לועג לרש אפי' צצאר ממות רק ר' יוחנן פליג שם וכו' דאפילו לקיצרו מיתר. והנה הרמז צס"ס צהקצות ס' הי"ד ה"כ דרצ קיצל מר' ינאי והרצ"ד השיג עליו והכ"ח כתב דהוא ש"ס מפורש צצחצות דף צ"צ דרצ כר' ינאי וא"כ זה ידוע דמסתמא כרצא ס"ל וצממה דוכא ומהם צמס'

אבל משה

חומר דלקוצרו חסור מזה דהוי לועג לרש ח"כ ה"כ הוי לועג לרש. ולכך חסרי כך דשלאחא יחס דעושה מעשה צגוף המת דהוא לצום צגד כלאים או צלא ציאי דהוי אלל המת קוס ועשה דאס הוי צחיים עושה בן הוי צזה קוס ועשה ולכך הוי לועג לרש אס עושה עצירה אלל צזה אלל המת מזה דחיינו מוחל על כבודו הוי צשוא"ת ואס הוי צחיים הוי נמי צשוא"ת ואלל המת ליכא מעשה. ולא שייך צזה לועג לרש. ולכך חיינו לר' ינאי אלל לדין דקרי"ל כריי יוחנן אס בן לא שייך כלל לועג לרש צשאר מציית ח"כ אין חילוק צין שוא"ת לקוס ועשה לכך לא העתיקו הרמז"ס וגמור מיקה לא קשה דשאינו מת דהוי צמחיים חפשי ח"כ ונכון צעזע"י לפענ"ד.

והנה צחיינו צזה ראינו להסביר דצרי החוס' צגדה הכ"ל למה יאי' חילוק צין אס הוי שקול ככל התורה אולא. ולמה צזה יאי' לועג לרש ולא צזה. אך כראה עפמ"ס צחצורי מי נדה שס צציאור מ"ס לר' יוחנן לטעמו' דאמר צמחיים חפשי דהכינה די"ל צו צ' טעמים או צהוי כבוד המקום כמלך הגורר על עצדיו או דהוי לטובת האדם להשלים נפשו כמ"ס כי הוא חייך והכ"ל אס הוי להשלמת נפשו לא שייך צזה לועג לרש אלל אס הוי לכבודו ית' שייך לועג לרש ולכך פיון דר"י אומר צמחיים חפשי מוכח דס' לדיהוי לחקן אס האדם ויט"ס לכך לא שייך צזה לועג לרש ולפ"ז י"ל דודאי חרוייהו איתניהו דיש מהס דנעשו לכבודו ית' ויש מהס דנעשה לחקן האדם והיינו דעבור כבודו ית' הוי די צמנוס אחת השקולה כהכל והוי צו רמו כלול לכל התורה ומורה צזה שהוא משועבד לעבודתיה' אך לחיקון האדם אין די צמנוס כללית רק נריך לקיים הכל צפרעית: ולזה אפז"ל רצה הקצ"ה לזכות את ישראל לפיכך וכו' היינו מלשון זך לקחו לזכותם ולטעמם שיחוקנו הם צכך ולכך הרצה להם תורה ומצות. ולכך ח"ס דמה ששקול ככל החירה דהוי לכבודו ית' צזה לא שייך צמחיים חפשי ולכך הוי לועג לרש אלל לשאר מצות דהיי' הק לטובת האדם צהו שייך צמחיים חפשי לכך לא הוי צזה לועג לרש ח"ס. ועיין צחצורי והצנ"ה.

ועוד הוי כראה צישוב צצרי הרמז"ס הכ"ל דהנה לכאורה קשה לי מהו פריך הש"ס וגמור מיקה הרי השעה מ"פ ג' מהס"ז הביא צסס הרא"ח צחוספותי' על הסמ"ג דנה דים כח לחז"ל להעמיד דצריהם נגד ד"ח צשוא"ת היינו רק היכא דלא הוי צעידנא אלל היכי דהוי צעידנא אין כח להס לעקור ד"ח אפי' צשוא"ת. וא"כ ה"כ צגדול כ"ה כימא

צצוס' שצח פריך לרצ הונא מורצ דומחמא כרצ' ס"ל ח"כ ה"כ פריך הש"ס לרצ דס"ל כר' ינאי דשייך לועג לרש אפי' צשאר מציית חייך אומר רצ מחלה דפושטו אפי' צשוק הרי נגמור מלחמותו לכך מוכרח לחרץ דשוא"ת שאני אלל אכן דקיי"ל כר' יוחנן דאפי' לקוצרו מותר וכתב הרמז"ס צה' כלאים מפורש הטעם דאין למחיס מצות וח"כ מוילא ח"כ לחרץ דשוא"ת שאני רק י"ל דצשוא"ת נמי אין דוחה כבוד הצריית שחייב למחול על כבודו משה"כ צמת לא שייך זה מייבא אס לא הוי כחצ לאחוחו לא הוי ידעין כלל גוף דין זה דפצוד הצריית דוחה"ל ס' צצחורה גס מנ"ל דהוי קצורה כבוד למח עממו ולהיפוך חס לא יקצרו הוי ציון למח דלמח אין לו ציון כלל וכדמשמע צפ' נגמור הדין די"ל דהוי משום כפרה ואס הוי משום ציון החייס לא ציון למח רק דלדרכינו נריך לומר דמ"מ הוי ציון להמח נמי וכעין סכצו החוס' סס צסנהדרין דלרכס גצי קצורה משום כפרה. כן י"ל נמי דלדרכינו דציון המת נמי הוי אך חיינו אס ידעין מולאחוחו אלל אס לא ידעין ה"ה דקצורה חיינו משום ציון המת רק משום כפרה כצד חוציון החייס והס חייצין למחול דשי"ל שייך כבוד הצריית לכך כתב הרמז"ס דלכך נדחה מפני מ"מ דכתיב ולאחוחו וגילה התורה דיש לחוס צזה לכבוד המת וצמחיתת הקצורה הוי ציון למח ולאחוח ממהי אי אפשר דשאינו מת דצמחיים חפשי וא"ס וא"ל לחיירץ שוא"ת שאני.

והנה עפ"י הכ"ל י"ל נמי מה שהקשו רש"י וחוספת דמה חסני הש"ס שוא"ת שאני הרי כה"ג ומיר הוי קוס ועשה וגדחקו צזה. ולפי הכ"ל יוצן על ככין דמלצד דלולי צצרי הרמז"ס ה' אפשר לומר דהסוגיא אולא לדין דקיי"ל דאף לקוצרו מותר, דלא שייך לועג לרש רק צציתת ששקול ככל התורה וא"כ י"ל פיון דשצח שקולה ככל התורה ווילא דוחה שצח כ"ס דמילא שקולה ככל התורה שייך צזה לועג לרש, לכך מכהן ומיר דהוי שאר מצות ידע די"ל צזה דשאינו מת דצמחיים חפשי רק מלחול את צגו דמילא שקולה ככל התורה פריך שפיר דצזה שייך לועג לרש ולכך מוכרח לחרץ דשוא"ת שאני מייבא להרמז"ס הג"ל דצע"כ כל הסוגיא אולא לר' ינאי דס"ל דשייך לועג לרש צכל המצות י"ל כך וחדרצת יחייס צצזה כסון הסוגיא דמחייס שוא"ת שאני. דלכאורה לפי הטעם שנחן רצ דאין חכמה ואין ענה לנגד ה' מה צצרה יש לחלק צין שוא"ת לקוס ועשה אך לפי הכ"ל יאי' כך הכונה דהס"ס ידע די"ל דשאינו מת דצמחיים חפשי, רק דהוי קשה לי' הרי ר' ינאי

כן דשכלמא דהולך לשחוט פסחו וכו' דשעה שמטמא אינו עוקר ד"ת מיד דהרי הוא רק הולך לשחוט ולמול ואם כן כל דלח הוא צעדי' יש כח לכבוד הצריות לדחות ל"ת שצחורה. אצל בכלאים דהוי צעדי' אין כח לכבוד הצריות לדחות ל"ת שצחורה. ובסלמא תחלה ניהלעלמא פריך שפיר דהתם צעצח חיוצ העשה שצידו להשיצ נמנע מכבוד הצריות והוי צעדי' ותחלה ממדלגין ע"ג ארובות אז הוי להיפוך שעובר תחלה קודם כבוד הצריות ולכך פריך שפיר אצל דהולך לשחוט פסחו ולמול הוי להיפוך שחללה עושה כבוד הצריות והעצרה יהי' אח"כ ו"ל כיון דלא הוי צעדי' יש כח לכבוד הצריות לדחות ל"ת ועשה של תורה ומהי פריך. אך ו"ל דפרכת הש"ס הוי כך כיון דכאן מייירי מכה"ג ונזיר והולך לשחוט פסחו וא"כ נהי דמכה"ג לצדו לא הוי קשה די' ל דהוי אינו שיה צכ"ל. מ"מ קשה דהרי פסח ומילה הוי שוה צכ"ל מה אמרת דלא הוי צעדי' הרי בה"ג ונזיר הוי צעדי', ואם כן צהנערק חרוייהו ראוי שדחה זה לכבוד הצריות דמה שחסר זה גילה זה ולכך משני הש"ס כך ותישב דקדוק הפ"ל דמה אצרא יש לחלק לטעם דאין חכמה ואין ענה לחלק צין קוס ועשה לשוא"ת אך לפי הפ"ל יהי' הפוגה כך דשכלמא אם הי' פסח ומילה מני צקוס ועשה ככה"ג ונזיר אז הוי נחשצין לאחדים ומצטרפי אהדי ומה שחסר לזה הי' משלים זה והוי נחשצו כענין אחד [דומה למה דקי"ל צשנים ושלשה מיני חצלין ומשם אחד מצטרפי ושלשה שמוות אין מצטרפין. כן הי' כיון דזה איסור לטמאות וזה איסור לטמאות הוי כמין אחד ומצטרפו. אך משני כיון דזה קוס ועשה וזה שוא"ת הוי כשני מייכים ולא מצטרפי ודוק] אצל כיון דשוא"ת שאני מקוס ועשה א"כ הוי ענינים נפרדים ולכך נדון כ"א צפ"ע דצמזר וכה"ג דוחה דלא הוי שוה צכ"ל ובפסח מוכח לא דהוי צעדי' ואם כן א"ש דחינה לפי הסוגיא דידן דפ"ל כפרש"י דמייירי הצריחא שהי' בה"ג ונזיר והולך לשחוט פסחו וכו' אצל לפי משמעות הסוגיא צצחים דפריך שם על מה שיוסף הכהן עמארו צע"כ מהך צצריחא משמע דפ"ל דהצריחא מייירי מעושה פסח לחוד א"כ הרמז"ס פסק כהך סוגיא דהתם דצחורה הוא נגד סוגיא דידן ולכך א"ל לחירוף שוא"ת רק צלא"ה כיון דלא הי' צעדי' לכך דוחה כ"ה אח הנוצ"ה. ומ"ש הרמז"ס זה הטעם מוכח דלא הוי צעדי' היינו כדרכי צרוב המקומות כיון דאינו מפורש צש"ס לא כתב לי' ודו"ק, והראשון עיקר צעדי' וע' מ"ש צזה לקמן השיך להל"ל.

עוד שם צגו' ח"ש והתעלמות וכו' קשה לי מהו פריך הרי ו"ל דצאצדה צלא"ה מנ"ל דשל ישראל הוי דלמא הוא של נכרים וצע"כ הטעם דאזלינן צחר רוצא וכיון דרוצ ישראל עוצרים שם חלינן דמישראל נפל א"כ תינה היכי דליכא כבוד הצריות אצל היכי דהוי כבוד הצריות א"כ הוי תחזק צנפשי' יהי' לדידו' שוה צצין זה מומן וא"כ אין הילכין צמא"ה ויהי' צ"ל לענין צצין דגופי' דהוא תחזק צנפשי' לא גרע זה מחזקת מומן לכך אין הולכין אחר הרוצ. וגם אפי' אם צכולו ישראל מ"מ אף שיש צו סימן יתכן דכצר נתייאש דע"ד המיעוט אפשר להזדמן להיות יאיש אף ציש צו סימן אז דהוי אצדה מדעת רק דהתורה אמרה דחייב לילך צחר רוצא ומן הסתם לא הוי אצדה מדעת ולא נתייאש ואם כן ו"ל היכי דליכא משום כבוד הצריות לא אזלינן צחר רוצא אצל צכלא' דהייודא ואיסור לכך אין חכמה ואין חכמה וכו' ונ"ל דהש"ס פריך לרצ לשיטתידם"ל הילכין צמא"ה וא"כ גם צציל כבוד הצריות אין לחוש למיעוטא ולכך מוכרח לתרץ דש"ה דהוי ממונא, וצחכי א"ש פירש"י פ"ק דנוגלה דף ד' צמה דקאמר שם דגדול כ"ה שדוחה לא חעשה שצחורה ופרש"י שם דכתיב והתעלמות וחמהו עלי' דהרי צש"ס דוחה דאיסורא מחווא לא ילפינן ולפי הפ"ל א"ש מאור דרש"י שם יסביר דמה דאמר' איסורא ממונא לא ילפינן היינו לרצ דסבירא לי' דהולכין צממון אח"ה לכך ו"ל דמומן הוי קיל אצל לדידן דקי"ל אין הולכין צממון אח"ה וא"כ הוי מומן חמור שפיר ילפינן איסור מומחן. מייירי לת"ד זה צלא"ה לא קשה דשאני צאצדה דהוי ספק שמה של נכרי הוא או דשמה אייחוס ואין הולכין צמא"ה ויהי' צכבוד הצריות וא"כ הרי קשה נהי דכבוד הצריות הוי כחזקת מומין ואיחורע לי' רוצא ויהי' כמע"מ מוספק איסורא נמי לחומרו. וכענין זה הקשו הפוסקים צספק גזל ומה שחרנו שם לא שייך זה צאצדה וא"כ עכ"פ ספק הוא ונימא ספק תורה לחומרא צע"כ מוכח דכ"ה דוחה ספק איסור תורה. וא"כ ה"ה לדוחה ודאי דרצנן דילאי דרצנן לא אליס מוספק איסור תורה ואם דוחה ספק איסור תורה ה"ה ודאי דרצנן וא"ש משח"כ צכלאים דהוי ודאי איסור תורה לא נדחה מפני כ"ה ובהתעלמות הוי רק ספק איסור תורה ככ"ל וא"ש ודוק. והנה מ"ש לעיל צדרך השני צציאור דצרי הרמז"ס נראה לפרש הענין יותר דא"ל לומר דהסוגיות פליגי אהדי ויחייב צסוגיא דצצחים על כן מה דפריך על מעשה דיוסף הכהן ולמא מייירי פאן צהי' גם כה"ג ונזיר והוא

אבל משה

הצרות דהוי ענין אחר ולא מכח מלכות החורה דדחי לי' רק דהחורה אחרת דאין מלכות עומדת בפני כבוד הצרות צוה מה לי חד לאו מה לי תרי רק חס הם מושם אחד אז מלכותין להיות איסור חמור זה שפיר י"ל דאיסור קל יותר צפני כ"ה ולא איסור חמור. וראי' לדבריו מנ"ש צנור דק מ"ח דפליגי שם ר"י ור"ע וקאמר שם ר"י דמה לי חד לאומה לי תרי לאוין וקשה אטו מי יומא דר"י ויסבור דחד עשה דוחה תרי לאוין ולא אשחמיט בשום מקום לומר דזה הוי כחגאלי. ואין לומר דדוקא צנור דלא נאמר צי' הללו כלל כפרש"י כאן לכך כיון דאשחמיט אשחמיט אין לחלק צין לאו אחד לצ' אצל צעשה דוחה ל"ת דהוי רק דחי' מורה דיש לחלק צין אחד לצ' לאוין. ז"א חדא דצוצחים דק ל"צ מסיק דצא להיפוך דכיון דלדחי אדחי אמרינן עפי. ועוד דא"כ למח הוצרך הש"כ לומר דפסח דחמור דיש צו כרת מורה ר"י הו"ל לומר דפסח לא הוי היחיד דלא נאמר במקומו כפרש"י כאן לכך מורה צע"כ דא"ל לומר כן ודוק וע' צה' חטובה מ"ש צוה צע"ה. וצע"כ דגם ר"י מודה דאין עשה דוחה צ' לאוין, וכבוד הצרות שאני, ונצי איסור חמור כגון מילה ופסח דיש צו כרת מורה ר"י דאינצריך קרא צפ"ע גצי כ"ה ייע"ש צנור וא"כ נראה דאף ר"ע דס"ל דאף גצי כ"ה יש חילוק צין לאו אחד לצ' היינו כיון דהוי מושם אחד לכך מלכותין אהדדי ועשה איסור חמור לכך צריך קרא צפ"ע. אצל אס אינו מושם אחד ולא מלכותין א"כ נזון כ"א צפ"ע ומידה ר"ע לר"י צוה דמה לי לאו אחד מה לי צ' לאוין ואינו דומה לאיסור חמור וא"ש דבריו, ודוק היטב.

והנה צהייתי צוה דאיתי דיש לעיין בלשון הרמב"ם הנ"ל צהייתי לשוננו דהחמיל לומר הרואה כלאים של תורה בחצרן אפי' הי' מהלך. צשוק קופץ וקורעו מעליו מיד אפי' הי' רצו שלמדו תורה שאין כ"ה דוחה ל"ת המפירש בחורה. הנה הו"ל לכחצו צקילור שאין כ"ה דוחה ל"ת של חורה ולמה דייק לומר המפירש בחורה. מזה משמע דדוקא דבר המפורש בחורה אינו דוחה. אצל צאינו מפורש אף דהוי של חורה כגון שכלמד מי"ג מדות דוחה אומה כ"ה לפיכך אס הי' שעטנו של דבריהם אינו קורעו מעליו צשוק ואינו פושטנו צשוק. עד שמגיע לביתו ואס הי' של חורה פושטנו אפי' מיד עכ"ל. הנה צסיום לשוננו כתב ואס הי' של חורה ולא כתב המפורש בחורה. משמע אף צאינו מפורש כיון דעכ"פ הו"ל של חורה לא נדחה מפני כ"ה וסחרי לשוננו. גם למח סיים ופושטנו מיד הו"ל לומר

דהנה ודאי הם ד"ש"ס הוי משמע לי' דעל עושה פסח לצדו א"צ קרא יגס כיון דכאן לא מייירי צעושה פסח לא הוי ניחא לפרש צאס אינו ענין בדברי החסידים. וצע"כ דמייירי צאומענין דהוי כה"ג ונזיר ועושה פסח והרי כה"ג ונזיר כצד גילה לנו דמחזה מפני ח"ת ועל עושה פסח לצדו אין לו ענין לכאן וצע"כ דרק מכח דהוי ג' יחד הוי ס"ד דלא דחי וא"כ צע"כ הוי משמע לי' דהני אסורין מלכותין אהדדי אף דכ"א לצדו נדחה מ"ח צהנצריך כולם לא דחי וא"כ כיון דמשמע לי' דהנהו אסורין כיון דכולהו צאיסור טומאה קאי מלכותין א"כ קשה ולגמור מיינה וא"ל דלא הוי צעדני' הרי מנ"כ אס נצא מכח דלא הוי צעדני' הרי כה"ג ונזיר הוי צעדני' ואס נאמר דלא הוי שוה צכל הרי פסח הוי שוה צכל וא"כ מה שחסר זה משלים זה ולגמור מיינה לכלאים דלא נסע הני חלחא אסורין מאיסור כלאים לצדו מנח דהוי צי' תרחי שוה צכל וצעדני' א"כ חס הוי כמי תרחי ציחד ולא גרע הני שלשה מיני אסורין מאיסור אחד דכלאים. ולכך משני הש"ס דלא כן דצשלמא צכלאים הוי כל המעלות צאיסור אחד אצל צהני הוי צאיסורין מחולפין ולא מלכותין כיון דזה צשוא"ת וזה צקום ועשה לכך י"ל שצו מכח לא הוי צעדני'. אף א"כ אס לא מלכותין אס כן שצו מה מעלה הוי צשלשחן יחד טפי מנ"א הוי צפ"ע ואס צכ"א צפ"ע הוי ס"ד דדחי מנ"ל קרא לאס הי' כולו ציחד צע"כ דצאמת צחד לצד דהיינו צעושה פסחו נמי הוי ס"ד דלא דחי דצכה"ג ונזיר כצד גילה וקודם וצע"כ צשציל עושה פסח לצד גילה זה וצע"כ הוי צאס אינו ענין וא"כ א"צ לשוא"ת רק מכח דלא הוי צעדני' ולכך פריך שפיר צצחים שם לפי מסקנא דהכא דס"ל לצד דהמונא כלאים צצגדו פושטנו אפי' צשוק וקשה ונזמור מיינה צע"כ דלא מלכותין הני אהדדי וא"כ צע"כ צשציל עושה פסח לצד נמי צריך קרא ומייירי צאס אינו ענין ולכך שצו פריך על מעשה דייסוף הכהן. ומוזה הוליא צרמז"ס פירוש זה וסוגיא דצצחים הנ"ל. ומה נראה נכון מאל"ד צע"ה.

ואל תחמוה על מ"ש דאס הלואין חלוקין א"צ קרא דכ"א נזון צפ"ע אין לחמוה ומוה דקי"ל צכונה דוכחא דלא אחי חד עשה ועקר תרי לאוין ז"א דצעשה דוחה ל"ת דתרווייהו מכח מלכות החורה הם צאים ולכך שייך לומר מהו אולמא דהך מהך ולזה נהי דגלחה החורה דעשה דוחה ל"ת היינו רק צחד עשה וחד לאו אצל צחרי לאוין שצו אמרינן דזה מלכות וזה מלכות מהו אולמא דהך מהך אצל צענין כבוד

אבל משה

ו

עדיף משא"כ צמחא כללית צדדיו דהוא ענמו עושה איסור
לכך מחייב למחול על כבודו ול"ע צזה .
ועכ"פ נראה דמ"ש הרמב"ם דאפילו רצו שלמדו
חכמה וכו' לשבתו אזיל והוא דנהי שראיתי צב"מ שכתב
דהרמב"ם למד כן מת"ש צב"ס כ"ו שיש ח"ה אין חילוקין
כבוד לרצו ייע"ש מ"מ ח"ו זה מספיק דאכתי מדלא חילק
הרמב"ם במודמחלק בין כללים ד"ח לדרצון בן ה"ל לחלק
בין אם היו רצו מוצהק או לא . דהרי לענין כמה דברים
יש חילוק בין רצו מוצהק לאינו מוצהק ועדיין מ"ל דלמח
דוקא לרצו שאינו מוצהק אין חילוקין כבוד לרצו אצל דבר
מוצהק אסור לצמוח ואך לפיה"ל י"א ש"ד דאין לא היו
גמרי מולאחוחו והיו חמרי דכ"ה גופי' לאו מלח' הוא לעצור
צקום ועשה אז היו סבא לחלק ולומר דלמח דוקא נגד
רצו שאינו מוצהק הוא אצל דבר מוצהק ש לחוס לכבודו .
אצל אם ילפינן מילאחוחו דכ"ה היו מלח' רק דאמר' דשאני
חח דאין מחויב למחול על כבודו אצל דחי מחויב למחול
על כבודו וא"כ אם מלד שמחויב למחול על כבודו אחינן
עלה מעשה אין סבא לחלק בין רצו מוצהק או אינו
מוצהק לגבי הרצ ענמו מהסבא היו דאין לחלק צזה .
דמחילת כבודו שייך צטניהם צטניה ורצ שמחל על כבודו
כבודו מחול . לכך אין סבא לחלק בין רצו מוצהק לאינו
מוצהק . ונ"צ ונכון לפענ"ד אך צהיות כן נחמד ש לי
קושיא אחח דמחויב פריד הש"ס מומלגין היינו ע"ג ארונות
וכו' הרי קו"ל רצ שמחל על כבודו כבודו מחול כשיא שמחל
על כבודו אין כבודו מחול . וא"כ צכל מקום שיש ח"ה אין
חילוקין כבוד לרצ כיחא והיינו מטעם שהרצ מחויב למחול
על כבודו ואם ימחול היו כבודו מחול . אצל צמלך הרי
אף אם ימחול אין כבודו מחול לכך שפיר דוחה כ"ה
ל"ח שצחורה . מיהו כד דייקין זה לק"מ דהרי הטעם
דאין כבודו מחול הוא מבח דהכבוד לאו דילוי' הוא רק
של הקצ"ה וא"כ חייגה צעלמחא אצל כאן שלא לעצור על
ד"ת היו זה להיפוך כבוד שמים א"כ מנ"כ מלד כבוד
המלך ענמו הרי מחויב למחול על כבודו ומלדו היו
כבודו מחול ואם מלד דהכבוד היו כבוד שמים הרי צזה
היו להיפוך כבוד שמים וא"ש ונכון צענ"ה דוק היטב .
והנה מידי עיוני עדיין ראיתי שדבריהם"ס ודברי רמב"ם
אין מוצגין לפענ"ד כיון דאמרין ציצמות רפ"ק יכול אמר
לואציו חלל שצח או היטמא ול חחור יכול ישמע לוח"ל
אני' אהם ואציקם חייצין צכצודי טעמא דכחצו אני' ה'
הא לא"ה דחי ייע"ש . וא"כ קשה כיון דרצו קודם לאציו
צצו

לומר וקורעו מעליו מיד וכדהחיל צזה וצכללים דרצון
נקט חרתי אינו קורעו עליו ואינו פושטו משמע דחרתי
קאמר ולנוה סיים רק צחדא ופושטו מיד מזה נראה
דכונה גדולה כיון צזה ושלשה חלוקים צדצד דאם היו
מפורש צחורה לא נדהה כלל מפני כ"ה . ואז אפי' אם
הוא אינו פושטו חצרו קורעו מעליו אף דהיו ציון טפי
אצל אם אינו מפורש צחורה רק דהיו של חורה מי"ג מדות
אז חצרו א"צ לקרעו מעליו דהיו ציון טפי אצל היו ענמו
פושטו מיד ואם היו דרצון אז לא מצעיא דאין קורעו מעליו
רק הוא ענמו נמי אינו מחויב לפשטו ולכך נקט צכל חד
כדינו ודקדק צלשינו דצרישא קמ"ל רצוחא דאפי' חצרו
קורעו מעליו ומכ"ס הוא ענמו דפושטו . וצדצד נקט
רצוחא לא מצעיא דאין קורעו עליו רק אף הוא ענמו
אינו פושטו ואח"כ אחר דאם ה' כללים של חורה אצל אינו
מפורש צחורה הוא פושטו אפי' מיד אצל חצרו אינו קורעו
מעליו ולכך א"ש דנקט זה דלכאורה היו כפל זה למותר
דכבר אחר זה ולמה חזר לכפול הדברים ולפמ"ש א"ש-מיהו
צ"ע מ"ל חילוק זה . וגם ח"ה אפילו רצו שלמדו חורה
מניין לי זה . הרי י"ל כעין דתמרינן צעלמחא ההוא עשה
והוא עשה עשה דכבוד החורה עדיף א"כ ה"כ דלמח
ע"כ לא אמרין צב"ס רק צאלם אחר שאינו רצו וליכא
כ"ה אין כבוד הצריות דוחה ל"ח שצחורה . אצל צעשה
דכ"ה דלמח עדיף ודוחה ל"ח צצירוק כ"ה . ואפשר דלמח
כן מוצחצא צב"ס הך קרא דאין חכמה ואין חצונה לגד
ה' ולמ"ל הך קרא צלל"ה מה"ת היו ס"ד כבוד הצריות
ידחה ל"ח דאורייתא צע"כ הכונה רק היכי דהיו רצו .
והיו ס"ד דעשה דכ"ה עדיף . ולכך קמ"ל דלא מהני
צזה מיה שרצו למדו חכמה כיון דאין חכמה ואין חצונה
ואין ענה לגד ה' וטעם הדצד הוא עפמ"ש לעיל צפחח
דצרינו דצשלמחא החם צוה דאמין עשה דכ"ה עדיף
היינו דשם הת"ח אינו עושה איסור ולא שייך לומר דהחם
מחויב למחול על כבודו רק דדיין יעשה איסור צמה
שמקדים דינו לדיון הצא חחלה צזה שפיר לגבי דיין היו
ההוא עשה וההוא עשה ועשה דכבוד החורה עדיף אצל
צכללים דהת"ח גופו עושה איסור שמלוצש כללים צזה
לא שייך לומר כבוד הקורה עדיף לגבי דנפשי' שהוא
ענמו מחויב למחול על כבודו . אף לפ"ז קשה מהו פריד
מומלגין היינו ע"ג ארונות דהחם המלך אינו עושה איסור
רק ההולכין א"כ צזה י"ל דלא שייך לומר שמחויב למחול
על כבודו ולכך כ"ה עדיף כמודאמרין החם עשה דכ"ה

אבר משה

צמחול. וצמורים וחקנים יחדיו והפכתי אלכלם לששון ונחמחים ונחמחים ויגונם. להצין זה ומה דדיק לומר צמורים וחקנים יחדיו ויוצן נמי מ"ש המסורר הפכת ומספדי לוחול לי פתחת שקי וחלוצני שמחה להצין איך הוא יתכן שההספד יהי' נהפך לשמחה. ונקדים מ"ש צמדרש פ' זו מענינא דיומא שאנחנא צמדרש זו צמסוק וירא אליהם עיר ליעקב ויצרך אוחו וזה"ל עשה עמי אות לטובה מדבר צדור ונתקיים צמדרש עשה עמי אות לטובה אם כה יאמר עקודים יהי' שברך יראו שובלי ויצושו זה עשו וחלופי' כי אחה ה' עזרתי בצרתי של שכם ונחמחתי בצרתי אלכלים עכ"ל. והנה להצין זה וכבר חלתי אמורה צנה צמחורי לתורה צמחה דוכחא. וכעת נראה כך ונקדים לפרש הפסוק שהזכרנו מ"ש זכרי' ואכחיד את שלשת הרועים צירח אחד וחקדר נפשי צהם וגם נפשמ צמלה צי, ונראה הכונה ונקדים מ"ש צמדרש שיר השירים צמסוק דודי ירד לגני וכו' משל למלך שהי' לו פרדס נאה ונחנו לצנו צזמן שצנו עושה רצוני המלך רואה כל נטיעה יפה שצעולם וסוחלו צמדרש ויצונו שאין צנו עושה רצוני המלך רואה כל נטיעה יפה שצפרדם ועוקרי מומי כך צזמן שישראל ערש מ"ה הקצ"ה רואה כל נדיק שצעולם ומציאו צישראל וצזמן שאין ישראל עושין רצוני הוא רואה כל הנדיקי' שצהם ונטולז מהם יע"ש ונטיע"ש צמדרש חמי נדה צסופו.

ואעתיק כאן מ"ש צמחורי על החורה שנה זו צמ' צרבה צמסוק ויחמו ימי כבי אלכל משה ויהושע צן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו כבי ישראל ויעבו כאשר צוה ה' את משה. וצילקוט ח"ל וישמעו איו כבי ישראל אין לך משמע גדול מזה עכ"ל וצמחלה כחצ ח"ל ויהושע צזמן מלא רוח חכמה מפני מה כי סמך משה את ידיו עליו, והוא חמיה מה כוונתו צה. ולפרש זה נקדים מ"ש צמדרש פ' ויחי צמריק ויעצרו ימי צכיתו להלן אחה אומר ויחמו ימי כבי אלכל משה וכאן אחה אומר ויעצרו אללא יעקב אצינו שהי' לו צוכים נאמר ויעצרו משה רצינו שלא הי' לו צוכים נאמר ויחמו והוא חמיה, וכבר חלתי אמורה צה צעו"ה צמחה אנפי. וכעת נראה כך צמדרש ח"ש צמחורי עין למעה צמקדמה לפרש מ"ש צמדרש איכה דקסה פילוקן של נדיקים יוחר מחורצן צמ"ק צמחירצן צמ"ק כחיצ וחדר שלאים, וצמיתת נדיקים נאמר הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואצדה חכמת חכמיו. וקשו דזה סותר להש"ס

דקאמר

צצנו מוצהק א"כ עדיין חינוח צאציו דכחיצ אני ה' אלכל צצנו דלא כחיצ אני ה' והרי צצו עדיף א"כ כלמוד מזה דדמי ולמה לא יחוש לכבודו. ואין לומר דדיו לצא מן הדין להיוח כגדון כיון דצצולא כלמוד רק צק"ו דאציו דזה הציא לחייעוה"ז וכו' א"כ דיו לצמ"ה להיות כגדון"ו אדא"כ אם צמורח ק"ו הוא למה חייב צצנוד צצו יוחר מצינו ואצדת צצו למה קודמת לאציו כימא דיו וצע"כ לאו צצין ק"ו הוא רק מסצרא הוי כן וא"כ אף שהחירה כחצה צאציו אני ה' צצנו מ"ל, ועוד קשה להיפוך כיון דהש"ס קאמר באן מסצרא דאין חכמה ואין חכונה וכו' כל מקום שיש ח"ה אין חולקין כצוד לרצ א"כ כיון שצצו קודם לאציו א"כ חכ"ש דאין חולקין כצוד לאציו ולמ"ל החם אני ה' צאיש אמו ואציו חיראו חיפוק ככל מקום שיש ח"ה אין חולקין כצוד לרצ. ומוזה הי' נראה דהש"ס מייירי רק צצנו שאינו מוצהק דזה אינו קודם לאציו ואציו קודם לו אלכל צצנו מוצהק י"ל שמחוייב לחלק לו כצוד, וא"כ קשה על הרמז"ס למה לא חילק צין צצנו מוצהק לאינו מוצהק, ומכ"ש דקשה על הש"ע צו"ד סי' ש"א דהנ"ל לחלק צכך וגם להיפוך קשה לי אי מייירי רק צאציו מוצהק אלכל צמוצהק כצודו דוחה לאיסור חורה א"כ מהו פריך ממדלגין היינו ע"ג ארוכות הרי כצוד המלך הוי עוד יוחר מוצהק מוצהק, וא"ל כו"ש לעיל דמה דהוי כצוד המלך יוחר היינו מטעם כצודו יח' וכבר אין כצודו מחול וא"כ היכי דהוי ח"ה א"כ הוי כצוד שמים להיפוך אך א"כ חקשה על הש"ע צה"ח סי' ס"ו שכחצ דצמלע שואל מפני היראה היינו אציו או צצו וכו"ש מלך או חכם. והנה צמלך הכונה מלך ישראל דצמלכי נעבו"ס הוי חכם וכן מפורש צש"ס ובה' חפלה סי' ק"ד דצמלכי ישראל ליכא סכנה וא"כ מה כ"ש הוי צזה דלמא להיפוך דדוקא כצוד אציו או צצו דהוי שלחם צזה מוחר להפסיק אלכל כצוד המלך הוי כצוד שמים וא"כ הוא נמי עוסק צמלכות שמים דלמא לא יפסיק ומה כ"ש הוא זה. וגם צמפלה חירא צש"ס אפי' המלך שואל צשלומו לא ישיצנו, ודלמא הוי דוקא מלך אלכל צשציל צצו ואציו ששכצוד שלחם מחוייב להפסיק ומכל הפוסקים משמע להיפוך ולומר דכצוד המלך חמיר כפשוטו קשה מן הש"ס דילדמהו פריך ממלך ולומר דצצנו מוצהק נמי אין חולקין כצוד לרצ קשה מיצמות הכ"ל סוף דבר אני כצוד צזה בעת חולו יחבני ה' צזמן אחר לצרש יוחר צזה.

ומעתה נחמיל צעזע"י גוף הדריש.

הנהגה הנצי"ה ירמיה אחר קאטיעל ל"צ אצמחית צחולה

אבל משה

ז

מעני העדה דאשה אס עיני' יפות אין כל גופה צריך דדיקה אין עיני' יפות כל גופה צריך דדיקה וא"כ מוכח להדיא דמעני העדה יש להכיר מה הוי הדור וכתבנו דזה במקום אחר דלכך נעשה הכיור מומראות הוצאות כי החורה נמשלה למים והת"ח שבו החורה דומה לכיור וזהו"ל וכל הדור לראות עצמון מה המה כמי המהכל צמראת שצמראת רואה עצמו מה הוא כן זהו"ל כי כן הדור. ולכך צענין החכמה הוי הפרנס לפי הדור כן הוי חכמתו. ומעשה כצין הביאור דמ"ש כאן ויהושע צן כן מלא רוח חכמה כי סוּך משה אה ידיו עליו אין הכונה דמכח מה שסוּך ידיו עליו נעשה חכם דצאחא לענין החכמה חלוי הוא דהדור והו"ל למשה רבינו לסוּך ידיו עליהם לא עליו רק דזה נמשך למטה דלענין השמיעה לו שיעשו כדצ"ה זה הוי הדור לפי הפרנס. ולכך אחר כי סוּך משה אה ידיו עליו ומה נמשך כי וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה ה' את משה והועיל הסנתיכה יד שיהי' דצרו נשמעין והי' הדור עושין רש"מ לכך כיון דהם עשי רנונו של מקום ממילא הוי לחכמה פרנס לפי הדור לכך זכה להיות מלא חכמה. ומעשה מערך חכמתו כיכר השמיעה שלהם כיון דאחר דמלא רוח חכמה צאין מחסור דצחסרון לא שייך מלא וצפרע כיון דאחר ויתמו יווי צבי אצל משה משמע דלא הי' לו צרכים דלא הוצרכו לחכמתו כלל דיהושע הי' מומלא מקומו דכל דצ"ה וא"כ אס כל כך גדלה חכמתו של יהושע עד שלא חקר דצ"ה משל משה מוכח מזה דהשמיעה שלהם הוי צלי חסרון דצ"ה אס הוי דשמיעתו חסרון הוי כנגדו חסרון דחכמתו. ולכך אחר הילקוט כיון דאחר ויתמו יווי צבי אצל משה ויהושע מלא רוח חכמה מוכח מזה עדות על השמיעה שלהם דאין לך משמע גדול מזה דישמעו. לו כל מה דאפשר צחיק האנושי וא"ש ונכון דצ"ה.

וזה שהחיל הילקוט ואחר ויהושע מלא רוח חכמה מפני מה היינו כי סוּך משה אה ידיו עליו וישמעו אליו ומשך לסיפא דקרא לכך מזה מוכח דאין לך משמע גדול מזה וא"ש. ע"כ העתקתי מחצורי מה ששייך לזה ומעשה נחזור להכ"ל דהנה מדצרי הכ"ל מצואר דכשמת הנדק. הוי מאחד מצ' טעמים או דהוי לפפר על עון הדור וא' דהוי להיפוך דהדור כל כך מופלא עד שבעשה לו ציון ליעול מומנו החשובין. והנה ההוכחה לזה הוי אס אנו דואים שהקצ"ה נועל כמה נדיקים ציחד זמח"ז או לכפר על עון הדור הוי די צאחד כי נדיק יסוד עולם הוי ודי צו לכפר

דקאחר רק ששקולה מיתח נדיקים כשריפת ציח אלהינו וכתבנו לייסד דיש חילוק צין כמות לאיכות דצאכיות ההפסד והנער והצבי' הוי רק שקולה כחורצן דהמ"ק אך דהושך הזמן הוי חמור דחורצן דהמ"ק כל כמה דנמשך יותר ונעשה מומנה אצילות ישונה יותר, אצל צמיתח נדיקים כיון דהחכמה נעלמה עמהם וא"כ כל פעם שיצטרכו דצ"ה הלכה ולא ידעו ידמה להם כאלו עכשו חת כמו דהוכחתי שם מצרכות צחלתי די דצ"ה לכך נחשב להם חמיר אצילות חדשה לכך צזה הוי יותר משריפת ציח אלהינו ולכך דייק ואחר הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא מכת דאצדה חכמת חמיווייע"ש. והנה צזה נצין כאן דיעקב אצינו כשמת לא הנית חכם כמותו ונעלמה מהם גם החכמה ולכך פ' ויחי סחומה שנסחמו עיניהם ולצם מן החכמה ולכך הוי לו צרכים צכל זמן שהוצרכי להלכה ולכך אחר ויעצרו יומי צכיוחו צבי' שלו הנוגע לו זה עצרה כמו חורצן דהמ"ק דהוי אצילות ישינה אצל צכיות העדר החכמה לא עצרו אצל צמשה רבינו שכתב ויהושע צן כן מלא רוח חכמה מדכחיו מלא רוח חכמה משמע שלא חקר כלום א"כ לא הי' לו צרכים שמה שנוגע לו לא עדיף מחורצן דהמ"ק שנעשה ישינה והחכמה לא נעלמה ולכך אחר ויתמו יווי צבי אצל משה שחמי לגמרי והיינו מכת שיהושע צן כן מלא רוח חכמה לכך חמו הצבי' לגמרי.

והנה נקדים עוד מה דפליגי צערכין צפסוק דור דור ודורציו דח"א דור לפי הפרנס וח"א פרנס לפי הדור ואף דה"ש מסיק שם דהיינו רק לענין חוקפא וניחוחא צמדרש פ' וישלח צפסוק ותנא דינה צח לאה משמע להיפוך ייע"ש וכח"ש הנזה"ג שם צזה. ולפ"ז כראה דתרווייהו איתנהו דהנה אית חומה ואית מראה והנה לענין היראה יהי' הדור חלוי צהפרנס כיון שאחז"ל כל אדם שיש בו יראה שמים דצרו נשמעין ואחרו עוד דצרים היונאין מן הלצ כננסין ללצ לכך צזה הוי הדור לפי הפרנס, אצל לחכמה הוי להיפוך עפמ"ש צמדרש ש"ה צפסוק אני חצלתהו שרון שאמרו ישראל אני הוא ויחציה אני שעשיתי לו ע"י צלאלהו שרון שאמרתי לפני שירה ע"י משה וצארנו הכונה צחדושינו והועתק צספר מי נדה צפתיה צסופו דהכונה דאס ישראל עשרש"מ אז הקצ"ה כוחן דהם חכמים חדשים כל פעם ואס אערש"מ אז ח"ו מסלקן ולכך זה הוי המופת אס רחינו צישראל חכמים חדשים מוכח דהס ערש"מ וזהו כוונת חז"ל צח"ש צפסוק והי' אס

אבל משה

זכור הוא כבוד ישראל וכבוד החורה. והשניה היא דנעלם עמו חכמה החורה כח"ש הכחוצ ואצדק חכמת חכמיו וזה ענין קשה יותר ממניעת הכבוד למצד העדר הכבוד הוא דומה לחורבן צה"ק וצבא משך הזמן נתמעט האצילות אצל זה דנעלמה עמו החכמה אז כל פעם שצריכין לצד הלכה ולא ידעו היא כאלו היום מת ונחחדש האצילות מחדש כל פעם וכח"ש צהקדוח עין דנועה הדפס עיי"ש. ולכך הנה הנשים והזון עם שאינן צני חורה הנדמין לנשים כח"ש בה חומר לבית יעקב ודרשו ז"ל הע"ה וגם דרשו הנשים הרי זהם צמנצ אחד. והם אינם מרגישים צהעדר הנדיק רק על העדר כבוד וחפארת ישראל. ולכך חומר דוד חחלה צנות ישראל על שאל צניקה המלבישן שני עם עדנים המעדי עדי זה צעל לצושכן חומר ע"ד המליצה שהי' לכם לחכמיט ולחפארת כאלו אחס וולוצשין צגדי זהצ ושני ולכך יש לכם עתה לצכות על העדר החכמיט שלכם. הנה כן דרך צניח הנשים וכן חומר צירמיה ח' החצוננו וקראי למקוננו וחצונאנו וכו' וחומרנה וחשנה עלינו קינה וחרדנו עיינו דמעה וכו' כי קול נהי נשמע חציון איך שודדנו צושנו כי עוצנו ארץ כי השליכו משכנותינו. חומר דהצב"י שהי' ע"י נשים לא יחי' עדיק מהם ויצבו רק כי קול נהי נשמע איך שודדנו צושנו כי עוצנו ארץ וכו' הכל יחי' רק על חורבן צה"ק והעדר טוצח הנכרין אצל צישראל עצמו על החכמים חומר ודמוע חדמע עיי' ציחוד נוסף על הנשים היו כי נצצה עדר ה' כי זה קשה מחורבן צה"ק ולכך חומר דוד שהרי חו"ל למדו מזה שמיחת נדיקים קשה יותר מחורבן צה"ק מזה שנחמר צזה יותר כ' פלח דכתיב צי' הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלח ופלא ולכך ז"ש דוד דכפלאתה אהצחך לי מאהצת נשים מזה שהנשים הי' אוהצין אותך דהם הי' אוהצין אותך רק עצור הכבוד הנמשך מחד ואשר היית להם לחכמיט כמו שאמר חחלה המלבישן שני עם עדנים אצל לי חח"ח צן חורה נפלאה אהצחך יותר. והיינו שאני מנעער איך נפלו גצורים ולא הם לצדם נפלו רק ויאצדו כלי מלחמה דהחורה והחצמה שהם כלי מלחמה כמי נאצדו עמם. וזה קשה יותר מן הכבוד. וז"ש בלחו של עלי. דהנה חחלה הופיחה שמיחת נדיקים אז לא היו לכפרה רק ליטול מהם הכבוד והיינו דאל"כ צחדא הייטגי וז"ש ותקרא שמו אי כבוד לחומר גלה כבוד מישראל. והיינו אל הלכה ארון אלהים ואל הלכה חמי' ואישה ולכפרה לח"ל כולם צחדא סגי וצ"כ דהיו הכונה למעט הכבוד מישראל אך חח"כ פירשה שיחתה וחמרה

וכן הוא צמדש ש"ה והצחתי צהספד להגאון מליסא שהקצ"ה ברח כן עם אצרהם צריח שאני רואה חדם גדול שיש למדה ד' לומר צו די ואני נוטלו ומכפר הרי דדי צחדא אחד ולח"ל הרצה יחד לו צחח"ז צומן קצר. צומן שאין שהות שיחטא: כ"כ שיצטרכו כל פעם כפרה חדשה. צע"כ דהיו מכה שנוטל מהם כבודם וז"ש דוד צשמואל ח' הנצי ישראל על צמחית חלל איך נפלו גצורים ועיינו"ש לעיל צזה ופעם נראה הכונה כך דהנה חס יחי' אחד על מעמד גדול חס נשאל עליו על מהות טיצו יחמרו עליו שהוא עומד על מעמדו אצל חס יחיה יורד יחמרו עליו שירד ממדרגתו אחורנית וכן חומר דוד לישראל צע"כ ירדו ממדרגתם דחס היו עומדים על מדרגתם צמעלה עליונה ונעילת הנדיק היו רק לכפר היו די צחלל אחד ולמה נפלו הרצה גצורים צע"כ דירד ממדרגתו וז"ש הנצי ישראל חס הי' על צמוחית צמעלה לעלייה היו די צחלל אחד ואיך נפלו גצורים הרצה צע"כ שאיך עומד על כנך דך ירד ממדרגתו. וז"ש הצביא חכ"ל כיון דואכחיד חס שלשת הדועים צירח אחד צומן קצר דלא היו שהות כל כך לחטוא להצטרך כל פעם כפרה חדשה מוכח דחקצר נפשי צהם ולכך אני ממעט צכודם וחומר שלא חקשה הרי חס מת נדיק אחד המה צוכים ומספידים ולומדים מוכר חס צאדנים נפלה שלהבת ח"כ חדוע יקצר נפשו יח' צהם לכך חומר דצחחתי היו רק מיראח העונש ואין זה חורה שלימה אך מה צכך דהיו מיראח הרי החוצ"ס כ' דחק צחונם היו כרצון לגצי ישראל כיון שהנפש רוצה צכך רק דאין הגוף מניחו וע"י האולם מוכבים הגוף ונעשה כרצון הנפש עיין צה' גיטין וח"כ לא שייך צישראל חסוצה צחונם ויראה כיון דהנפש עושית מאהבה לכך חומר דלא כן הוא רק דהם הרעו כל כך דגם נפשם צחלה צי ושוב לא מהני חסוצה מיראח לכך קצרה נפשי צהם.

והנה צזה נצין ח"ש צשמואל ח' ד' ותקרא נענר אי כבוד לחומר גלה כבוד מישראל אל הלכה ארון אלקים וא חמיה ואישה וחומר גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון אלהים. ויש לדייק דחחלה חמיה הכל אל הלכה ארון אלהים ואל חמי' ואישה וחח"כ כיימה דק צחדא וחומר גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון אלהים. אך נראה צהקדם ח"ש דוד על שאל ויהונתן נפלאתה אהצחך לי מאהצת נשים איך נפלו גצורים ויאצדו כלי מלחמה ונראה הכונה דהנה כשמת הנדיק ח"ח יש צו שני עניני תפסד אחד דנחמעט הכבוד מישראל דצהיוח נדיק חפירסם

אבל משה

ח

זאת"ז מוכח דאינו לכפר וזהו ה' העצמות צפליים אצל
אנחנו מצדדים דלא מצעיא שצמעה לא ימוחו הצדיקים
כי נחשז כשופכי דמים רק אף גם צאמירה לפי מ"ש
צחצורי לחורה פ' חיי שרה שנה ז' שנת ח"ר צפסוק ויהי'
חיי שרה וכו' ויצא אצדקס לספוד לשרה ולצכותה וצמדרש
תנחומא ז"ל אשת חיל עטרה צעלה זה אצדקס שהי'
תקין על שרה מה כחיצ למעלה מן הענין וחוח שרה וכו'
התחיל אצדקס לצכות עלי' ולומר אשת חיל מי ימצא צעם
זה לצעלה צערה שא"ל אמרי נא אחותי את וכו' עיי"ש
עד סוף ל' המדרש חטלה מפרי ידיה ויהיו חיי שרה. והנה
להצין זה וצאדך כל פרט ופרט צערה י' נקדים לזה כמה
הקדמות ואח"כ נצא לצאדך הענין והנה יש צמ"ר ויהיו חיי
שרה ה"ד יודע ה' ימי חמיתים זו שרה וכו' עד ונחלחם
לעולם תהיה הד"ד ויהיו חיי שרה ולמה חזר לומר שני
חיי שרה לומר לך שחצוצ שנותיהן של צדיקים לפני הקצ"ה
צעות"ז וצעות"ז וצ"ה להצין כוונתו נראה דידוע דמיתח
צדיקים ומכפרת אף חינוח צוון שיש צדיקים צעולם. אצל
צוון שאין צדיקים צעולם מה יכפר. אף נראה דהנה זה
ידוע דצכל מקום צחורה היי האמירה כמעשה כעין
שאח"ל כל העוסק צפ' עולה כאלו הקריצ עולה והנה
צענין זה נמי כל הקורא צחורה מחייהם של הצדיקים
וממיתחן מעלה עליו כאלו עשה חיו ומעשה מחו. וראי'
לזה ממה נקדיק מיתח צני אהרן ציום הכפודים ומפורש
צפוסקים הטעם מוכח דכשם שיו"כ מכפר כך מיתח
צדיקים מכפרת ומוכח דהקריאה היי כמעשה. והנה
צזה צצין מ"ש צשמואל א' צדוד שאמר על שאול ויאמר
ללמד את צני יהודא קשת הלא היא כחוצה על ס' הישר
ונראה הכונה דהנה משה"כ כי מפני הרעה נאסף הצדיק
כחצו המפ' צו צ' כונת אחד להגין על הרעה והשני כדי
שלא יראה צרעה. והנה צזה עלה על לצי לפרש מ"ש
צמסורה ס"פ זו דוינחם צ' צחבורה וינחם ינחם אחרי
אמו וינחם כרצו חסדיו והוצא צטור. ולדעתי הצדד תמוה
למה לא מנה ג' מ"ש צפ' כי תשא וינחם ה' על הרעה
אשר דיצר לעשות לעמו. ואני אפרש בולם צעז"ה דהנה
תחלה כשמתה שרה הי' ינחם חלה הצדד צעונו כדרך
הצדיקים והי' מחיירא פן הוא כדי שלא יראה הרעה ואולי
ח"ו מעוחד לרעה אף כשראה שנסא את רצקה ונעשה לו
טובה אז אמר דהיו מיחמה לטובה להגין עליו היינו כיון
שאח"ל אין מוהגין לאדם אשה אלא כפי מעשיו וא"כ לולי
שרה שכיפרה עליו לא היו כדאי להיות כושא כשרה כזו

רק

ואמרה כיון דחוסף רוחם יגועון ואז היו צעת מיתחה
ואמרה כי לא דרך נשים לי לומר דאף צהעדר החכמים
היו ננוי רק העדר הכבוד ואין צו יותר הפסד לא כן הוא
רק מה שאמרתי גלה כבוד היינו רק צארון אלהים דצו
אף שארון נלקח החורה שצכת צכוכה ומונחת צקרון
זויות לכך אין צורק העדר הכבוד אצל צלקיחת החכמים
יש צו הפסד יותר מהפסד הכבוד דהיינו חלומות החכמה
שנעלמה עמיהם דהיינו חורה שצע"פ כמו שאח"ל צפ"ג
דקדושין ציגאי המלך שציקש להרוג החכמים אמרו לו
חורה מה תהא עלי' אמר הרי ס"ת כרוכה ומונחת צקרון
זויות מיד נללה צו מיתח דה"ל לומר חינוח חורה שצכת
חורה שצע"פ מהו ליכא למימר. א"כ מוכח דחורה שצכת
אף דהחכמים נסחלקו החורה נשארה צעולם אצל צחורה
שצע"פ כשהחכמים נסחלקין נסחלקת החורה עמיהם
ולכך כן אמרה היא דארון אהים דהיו חשצ"כ אין צו הפסד
רק העדר הכבוד ולא יותר אצל העדר החכמים היי יותר
הפסד מן הכבוד דהיינו חלומות החכמה. כן ה"ל אני
אומר על גדולי ישראל הנ"ל הכהמה היי חפארח ישראל
והחכשיתין שלהם ולכך ההמון עם יש להם לצכות ולקוון
על כי נטעל כבוד מישראל אצל הצני חורה יש להם
להחלונן יותר מזה על העלמות החורה שכ"א מגדולים
הנ"ל היו גדולים צחורה והיו נהנין מהם ענה ותושי'
לדינים הלכה למעשה והי' עם נוי להתייעץ צחורה וענה
נפשינו יצוה אין כל. והנה יש לפרש צזה דצרי המשוור
קפיתול מ"ז ונ"ש אמרתי לה' אלהי אחי עיצתי צל עליך
לקדושים אשר צארך המה ואדירי כל חפני צם ירצו
עצותם אחר והירו צל אסיד נסכיהם מדם וצל אשת
שמותם על שפתי ה' מנת חלקי וכוס אחי חומך גורלי.
והכונה נראה דאמרו ישראל לו יח' כיון דכשישראל חושאין
נטעל הקצ"ה הצדיק ומכפר עליהם ח"כ אין עיקר הטובה
נמשך להם וממנו יח' רק מן הצדיק ואין להם להחזיק
טובה לו יח' רק להצדיקים אשר מחים ונטמנים צארך.
ו"ש אמרתי לה' אלהי אחי עיצתי צל עליך רק לקדושים
אשר צארך המה ואדירי כל חפני היי צם. אף זה אם
הם נעדרים אחד אחד לצדו ויש הפסד גדול צנתים אז
היי רק חד עצצית אצל אינו גדול ציותר די"ל דהיי לטובה
לכפר על עון הדור אף אם ממהרים למות זאת"ז כמו צנדון
דידן דכמו חני שנה נסחלקו כל הני שלשה עמודי עולם
אז נראה דאינו לכפר רק להעדר כבוד ולכך אז ירצו
עצותי צכפל אחר מהרו כלומר עצור שמהרו להסחלק

אבל משה

מחיה וזה שמסוים שם המפורסד לא יצונו צעת רעה וציוני רעצון ישצנו דע"י וזה שדריאח מיתח לדיקים ומכפרה לכך לא יצונו צעת רעה וציוני רעצון כשיה' רעצון לדיקים שלא יהיו לדיקים דדור כח"ש לא רעצו ללחם וכו' כי אם לשמוע דצר ה' אז אעפ"כ ישצנו צזה כי הסיפור מכפר וא"ש.

עוד נקדים ו"ש אח"כ ויקם הצרה מעל פני מחו וידצר אל בני חת לאמר וכו' וכצר הקשינו צמח דוכחא שתחלה אחר ויצא הצרה לספוד לשרה ולצמח ולא זכר שסוד צמח וגם זה זה שסיים ואחרי כן קצר הצרה אח שרה אשתי מהו לשון ואחרי כן וכו' לומר ויקצור הצרה וכצר מלחי אמורה צזה צמח דוכחא. וכעת עוד לאלהי מלין צזה דהנה מה שצא הצרה לספוד לשרה לא היו על הפסד עצמו כי דרך הצדיקים לקבל הכל בשמחה וכמשחז"ל חייב אדם לזכך על הרעה וכו' רק דהוא ה' ונצטרע על הפסד הדור כמשחז"ל הצדיק אצד לדורו אצד וה' מנצטרע על הפסד הדור. וכן ש' צמח דוכחא מוכר דרך הצדיקים דמה שנוגע להם מוקצלים דהנה אף מה שנוגע לאחרים הם מנצטרים וצפרט צאצרה ש' אוהב הדור שאף על הסדומיים ציקש רחמים מכ"ש על שאר העולם לכך ה' דונה לצכות ולספוד על הפסד העולם אף הרי אחז"ל ורחם השמש וצא השמש ואמרו כן צרה גופה עד שלא שקעה שמה של שרה זרחה שמה של צרה וכו' א"כ אין לעולם הפסד דהרי כולד אחרת לעולם. אף הצ"ש בחצ צבור שור נול מאחז"ל בד נח נחשו דר"ז פחח עלי' ההוא ספדנא ארץ שגער הרה וילדה ארץ צי גדלה שעשועי' חיי נא לה אמורה רקת כי אצדה כלי חמדה דהכונה דעל צדיק אחר אין לצכות כיון דזרח השמש וצא השמש רק על מי שגדל צצצל ועלה לא"י כיון דחד מיקן כי משה להחם עדיף בחרי מנייהו א"כ לא שייך לומר צזה ורחם השמש וצא השמש דכל מקום שגולד אינו כעין זה שגפטר יע"ש דלכך אחר כיון דארץ שגער הרה וילדה ארץ צי גדלה שעשועי' לכך חיי נא לה אמורה רקת כי אצדה כלי חמדה.

והנה צזה י"ל המדרש צפ' ויחי שבת דיעקצ אצינו שה' לו צוכים נאמר ויחמו יויו צבייתו משה רבינו שלא ה' לו צוכים נאמר ויחמו יויו צבייתו משה רבינו מלחי אמורה צזה צמח אכפי. ובעת נראה כך דהנה יעקצ אצינו שה' צח"ל צצית לצן ועלה אח"כ לא"י א"כ נעשה בחרי מנייהו א"כ צו כשמת לא שייך ורחם השמש וצא השמש

רק ע"י מיתח שרה נחכפרו עוונותיו ונעשה ראוי לישא אח צרה וא"כ ה' מיתחם לטובה לכך אז ויקחם על מיתח אמו. והנה צו יח' מני ה' כן כשהדור מוטאין אז נוטל הצדיקים מהם וצזה הוא מכפר נול הדור ומחנחם על הרעה אשר דיצר לעשות לעמו. והנה צמדרשים צפ' לך צפסוק אחר הדברים האלה ה' דצר ה' א הצרם צמחה אל חירא אצרם ונכי מן לך שכר הרצה מאוד דהיינו שאצרם ה' מחיירא שמוח נח וסיגל מלות ומע"ט וכרת אחו צרית ועמדתו אני וסגלתי מלות ומע"ט יוחר ממנו ודחמה צריתי לצריתו אולי ועמוד אחר ויסגל מלות ומע"ט יוחר ממנו ודחמה צריתו לצריתי א"ל הקצ"ה מנה לא העמדתו חגונים של לדיקים אצל מומך אני מעמיד חגונים של לדיקים ולא עוד אלא כשהם מוטאים אני רואה איש שהכל צו שיש צו למדה ד' לומר צו די ואני נוטלו ומכפר עליהם יע"ש הרי מפורש לומר דצמעה כריתת צרית צין הצהרים חיקף כרת עמו צרית להיית מיתח לדיקים ומכפרת ח"ש הכחצו כשהם מוטאין אז ויזכור להם צריתו שכרת עם הצרה להיית צדיק מכפר נול הכל ולכך ויקחם כרצו חסדיו וצזה ויקחם ה' על הרעה אשר דיצר לעשו לעמו וא"כ עכ"פ יש שני טעמים למיתח לדיקים אם להגין על הרעה אז כדי שלא יראה הרעה. והנה לבאורה הוכחה ה' כך דאם חזיקן שחח צדיק צפיעל ממשדאי ה' לכונה זו כדי שלא יראה צרעה דאם ה' כדי להגין על הרעה לת"ל שיחות צפועל ממש הרי אפשר שיקרא צמורה מיתח לדיקים ויטלה כמי לבפר כמו אם ממש וכו' דוד ויאמר ביון שמת שאלו וצניו ודאי מוכנין לרעה וצריכין להגין עצמו למלחמה ולעמוד נגד הרעה וכו' ש' ויאמר ללמד את צני יהודא קסת ללחם נגד הקמים עליהם לרעה דאין לומר דה' לטובה להגין על הרעה לת"ל מיתח צפועל הרי הוא כחוצה על ספר הישר ואפשר לקיום כן צפה ויוצן יוחר עכ"פ צפ' דע"ז דספר הישר נקרא ספר צראשית ס' הצרה יצחק ויעקב שנקראו ישרים יע"ש כן ה' הנהגה כאן כיון דכתיב ויהיו חיי שרה דכל מקום שנאמר ויהיו צהוייתן יהא והיינו דקת"ל דהם צהוייתן כלו עתה מיתח ועתה מיתח ומכפרת מיתחם ומוכח דכל דרך קריאה מני מכפר כעין קרצנות שמכפרין צפה כן ה' צמיתת לדיקים וכו' הלא היא כחוצה על ס' הישר דצמירה ד' ו"ש המדרש דה"ר יודע ה' ימי חמימים זו שרה ונחלתם לעולם חיה' שנחלתם אחר הם מכפרים צמיתתם זה ה' לעולם חיה' שנאמר ויהיו חיי שרה כאלו עתה ח' ועתה

השמש וצא השמש.

ולכך הנה אברהם נמני היה מסופק בזה אם הוא מוחזקת צידו או לא ולכך אמר גר וחושב אנכי עומם מסופק הי' אם גר הוא או חושב יהיו הספקו חלוי בכך דאם הוא מוחזקת צידו אז כיון דשרה עלתה מח"ל לא"י לא שייך בזה וזרח השמש וצא השמש ומחילא יש לו לזכות על הפסד העולם או אם אינה מוחזקת צידו ח"כ שייך בזה וזרח השמש וצא השמש ואין לעולם הפסד ולכך אין לו לזכות. ולכך עשה הגמיון כך להבחין כי ידע דהקצ"ה שומר הדיוקים שלא יהיו מזוקין אפי' במומנס ולכך יראה אם יתעקש עפרון שלא לקבל דמים ויהי' רואה כי בלז שלם הוא נותן לו במחנה ח"כ מוכח דהארץ הוי שלו ואין לו לשלם מעותיו בזהם ולכך הקצ"ה שמרו מן ההפסד ולא יספור את שרה אצל אם יסכים עפרון ליקח דמים ויראה בזה"ש במומנס הוי רק מן השפה ולחק או אם אין הקצ"ה שמרו מהפסד דמים מוכח דמן הדיון היא חייב ליתן דמים ומוכח דאינה מוחזקת צידו וא"כ שייך וזרח השמש וצא השמש ואין לעולם הפסד ולא לא יספור וז"ל ויצא אברהם לספור לשרה ולזכותה ועשה גמיון כך ויקם אברהם מעל פני וזרח פני וידבר אל בני חת לאמר ואז יראה הסוף ולכך אמר ואחרי כן אחר שנחזר שלקה עפרון דמים ומוכח דאינה מוחזקת צידו ומחזיקי לכך אז קצר אברהם את שרה אשתו ולא ספדה וא"ש עוד ו"ל בדרך אחר כי הנה ענין ההספד מסיק הש"ס דהוי יקרא דשכבי. והנה לחלוק כבוד לא שייך רק בפניו אצל שלא בפניו לא שייך כבוד. ולכך אחז"ל במס' שבת אחים הספידה דהתם קאמינא. ולפ"ז הן אחת שחז"ל אמרו במס' מ"ק דנשמת הנדיקים חוד יצ"ח עולה ויורדת אצל אחר יצ"ח עולה ואינה יורדת עוד. מיהו נראה דהיינו דוקא באלו שאינן מתים בנשיקה באלו יש חילוק בין חוד יצ"ח לאחר יצ"ח. אצל לאלו שמתים בנשיקה על פי ה'. והנה ענין הנשיקה הוה דציקות רוחא ברוחא כח"ש הספרים וזה נשמתו בדצקת חיכך עמו יח' צנור החיים והני זהו חוד יצ"ח כמו בשאר הנדיקים לאחר יצ"ח [ועיינו מ"ש בזה לעיל. ולכך ה"כ האצות והאמהות ודלי מתו בנשיקה כמש"פ ואהרן ומרים ח"כ הם נסחלקו מיד. למעלה וכיון דאין נשמתו עוד צעיה"ז ח"כ לא שייך הספד ויקרא דשכבי כיון דאינו עוד בעולם. והנה לעיל כתבתי דמה דאינה חוזרת עוד בעולם היינו אם אין צדיק גדול מהם בעולם אז הוי השמים חשוכין יותר מן עוה"ז ולכך כיון דנפסק

השמש לכך הוי' לו בוכים שכל העולם צבו עליו דאין לזה חשלוותין אצל במשה רבינו שלא הוי' צא"י מעולם ח"כ צו שייך וזרח השמש וצא השמש לכך לא הוי' לו בוכים ולכך לאחר ויחמו ימי בני אצל משה. וצוה כציון מ"ש צפ"י ויחי ויצאו עד בורן האטד ויחמדו שחממד גדול וכו' וינעם לאציו אצל שצעת ימים וירא יושב הכנעני את האצל אשר בגורן האטד ויחמדו אצל כצד זה למזרים. והנה מאמר זה אין לו הכנה ומה קח"ל בזה. אך נראה דהנה העם שמזרו ועשו שם צאצא כנען מספר גדול שהרי כבר ספרו אותו. וגם מדאמר לשון גדול מוכח שהי' גדול ממה שהי' במזרים ולמה עשו כן, אך הנה הם עשו ממש כדצרי חז"ל בש"ס הכ"ל צר"ז דצאו להראות ע"י מה הוגדל הספדס היינו ע"י מה שיעקב אציו עלה מח"ל לארץ צוה הגדיל מדורת ההספד כי עי"כ אין לו חמורה ולכך כשעלו מארץ מזרים לארץ כנען עמו עשו שם מספר גדול לרמותי המקום גורם כמאמר הש"ס הכ"ל ארץ שנער הרה וילדה ארץ צדי גדלה שעשועי' לכך הוי' נא לה אמרה רקת וכו' בן עמי הם. אך הנה הן אחת שא"י יש לה מעלה דחד מצדל כשעולה לארץ ישראל עדיק כחרי מנייהו אך אם הוי' זה אף קודם שהתניקו צו ישראל או דוקא אח"כ כשנעלו ישראל יחי' חליא בזה אם א"י מוחזקת צידו ומאצותיו או לא, דאם א"י מוחזקת צידו ומאצותיו אז כצרי' לה קדושת הארץ כמו אח"כ, ואם אינה מוחזקת צידו ומאצותיו אין לה קדושת הארץ ולא לא נעשה שם כחרי מנייהו ולכך הנה זה קי"ל דהעושה דבר בשל חצירו כגון שבתם חלונו או שאם פירותיו או שהשמש בשל חצירו וראה דבצ"צ ולא מיחה אז זכה חיכך השני מנחל מיחה צו כן ה"כ החתכו יושב הכנעני דהנה ראו אנשי מזרים דעשו שם אצל יותר גדול, וצע"כ גילו דעמיהו דהם ס"ל דא"י מוחזקת צידו ומאצותיו וא"כ כבר נעשה יעקב כחרי מנייהו ולא שייך בזה חשלוותין כלל לכך צבו שם ייחד ולכך אמר יושב הכנעני דאם ישחקו יהי' זה כהמאה דכבר הוי של יעקב וצניו הארץ וכבר היא מוחזקת צידו וכ"מ רצחי בדבר דאם כבר היא שלהם לא יועיל שום קטרוג לזעל אצל אם אינה מוחזקת יתכן שיהי' החטא גורם לזעל ההבטחה דשאני מגני ממוקם ולכך עשו מחאה לאלתר ואמרו אצל כצד זה למזרים להם לפי דעתם נדמה דכבר היא של יעקב וצניו ולא שייך בזה וזרח השמש וצא השמש ולכך עושין אצל גדול, אצל אנחנו חומרים דעדיין אינו שלהם וא"כ לא שייך בזה לעשות אצל כצד כיון דזרח

אבל משה

גם הקריאה צפה ומכפרת אך זה אם היו לכפרה אזרי אף צכתוצה אבל אם אינו לכפרה רק כדי שלא יראה הרעה אז צעיק מעשה ממש ולא מהני כחוצה לכך אחר גם כל חלי וכל מכה אשר לא כחוצה יעלם ה' עליך עד השמדך דייקת ולא שיגין עליך ועכ"פ לכפרה מהני כחוצה וזכרון צפה אבל אנחנו מצדקים שגם זה לא יהי' רק צל אסיד נכסיהם מודם וצל אשא אח שמוחם על שפתי רק ה' מנח חלקי אלה חומך גורלי וחגן עלינו וא"ש.

והנה מעתה נפנה לבאר המאמרים שהתחלנו ונקדים ת"ש צפ' חיי שרה שנתח"ר על המדרש תנחומא מ"ש חנו לה מחרי וד' ויהיו חיי שרה והבאחיו לעיל. והעולה מ"ש דהיכי דשייך וזרח השמש וצא השמש אין הפסד לעולם בכלל אבל היכי דלא שייך וזרח השמש וצא השמש הוי הפסד לכל העולם כולו. ואם כן הוא. והנה כבר זכרנו לעיל דאם הדור זכאי אז זוכין שנותנין צדק לדיקים חדשים אבל אם אין זוכין אין נותנין צדק לדיקי' חדשים. והנה צדק נצין המסך הפסוקי' ת"ש וחמת דבורה מינקת רבקה וכו' ויקרא שם המקום אלון צבות. ושתי צביות הללו למה וחז"ל הרגישו צדק ופירשו לפי דרכם אך לדרכינו כ"ל כך כיון שאחז"ל צד' דחגיגה דעל חורבן צדק' אפי' הקצ"ה צדקה ומומילא כיון ששקולה מיתת לדיקים כשריפת בית אלהינו גם הוא ית' צדקה על מיתת הדיק' וכן מצינו במדרש על מיתת משה רבינו שחלל הקצ"ה ליהושע צדקה א"ל למה אלה צדקה וכי לך מח והלא גם לי מח שמיום שמת אין שוחה לפני שגאמר ויקרא ה' לצדקות ציון ההוא לצדק ועיין פר"ד פירושנו. ועכ"פ מוכח שגם הוא ית' צדקה אך זה היינו דוקא אם לא צאים לדיקים אחרים במקומו אז הוי הפסד גם לוית' אז הוא צדקה ג"כ אך אם הוי וזרח השמש וצא השמש אז הוא ית' אינו צדקה דלו אין הפסד כיון שיש לדיק אחר במקומו ואף דצדקה רבינו לענין התומה הוי אחר במקומו מ"מ לענין מעלה זו שלא יחרצ צדק' על ידו צדקה לא הוי אחר במקומו לכך צדקה עליו הוא ית' כפירוש הפר"ד. אבל היכי דצא אחר ומשלים מקומו לגמרי אז הוא ית' אינו צדקה. לכך הי' יעקב צדק' שלכך נענש דדינה צעצור חטאו כח"ש צדק' צדקה כן. וכיון דחטא חמילא לא יצדקה ליתן לדיקים אחרים במקומו וא"כ הוי צדק' גם לו ית' לכך קרא שמו אלון צבות צ' צביות לו ולהקצ"ה אבל הקצ"ה הראה לו שלא חטא חמילא וזה דהוי וזרח השמש וצא השמש. וא"כ אין לו ית' צדק' והראה לו שיתן צדקה

ולצדק צדק' החיים למ"ל עוד לחזור לעולם השפל. אך אם יש לדיק גדול ממנו בעולם וראוי להיות מרכזה לשכינה אז האדם מכבד את המקום והוי העוה"ז חסוד יותר מהעוה"ז לכך הדיקים שכבר נפטרו נתי חוזרין לעוה"ז אחר מיתתו. גם הדיקים שלמטה ממנו הנה חלוין צו פאשכלוח צגפן לכך נמשכין אחריו וכיון דהוא בעולם הם נמשכין אחריו וחוזרין לעולם עצורו. ולכך ה"ה' אצדקה מסופק אם הוא גדול משרה ואז יש בכלל מאתיים מנה והוי היא כלולה באצדקה ואז הטפל נמשך אחר העיקר ושייך צדקה הספד כיון דעדיין היא בעולם או הוי להיפוך כי שרה גדולה ממנו וכדמצינו בעין זה במדרש כן. ולכך אין שרה בעולם עוד כי אין העיקר נמשך אחר הטפל. וכיון דאינה בעולם אין שייך הספד עוד ויקרא דשכבי. ולכך נלסות זה עשה כך כי הנה מה שעפרון קיבל דמים ולא נחשק ליתן דוקא צדקה י"ל דהוי זה מן השם כי הוי ציון לשרה שחבי' נקצרת צדק שאינה שלה רק שניתן לה צדקה. והוי כצדקה דרך מכירה. אך אי נומא דאצדקה הוי עיקר ושרה טפל וממילא כל העושה דבר או נותן הכל עושה צעצור העיקר לא הטפל לכך אם הוי עפרון נותן מחנה הוי עיקר המחנה לאצדקה ושרה זוכית מיד אצדקה א"כ מה לה צדק מאיזה נד צא לאצדקה יהי' מאיזה ענין שיהי' היא נוטלת ממנו והוי ראוי להיות דרך מחנה ולא יפסוד אצדקה מעותו ולאצדקה לא הוי ציון כיון דלא צל"ה נחנה הארץ ממנוית' והכל שלו אבל לשרה לא נחנה הארץ. אבל אם הוי שרה עיקר ואצדקה טפל א"כ הוי עיקר הנחנה לה ואז הוי גנאי לה להיות נקצרת צדקה שאינו שלה לכך עתה הקצ"ה צלצ עפרון להיות דרך מכירה ולכך כשרה אצדקה שעפרון קיבל דמים הצין ששרה גדולה ממנו לכך אינה עוד בעולם ולא שייך הספד לכך ואחריו כן קצרת אצדקה אח שרה אשתו ולא הספידה עוד וא"ש. הנה עד פה הארכתני צדיאור אלו המאמרים שהצאתי בחצורי על התורה ויתר המאמרים שהצאתי פה צאתי שם צאריכות וכלן א"א להעתיקם כי תקצר היריעה. ונחזור לדברינו ת"ש לעיל דצדק' וסיפור מעשה הדיקים צדיקים ומיתתן נחשב כאלו עתה מתו ומכפרין. דהאמירה הוי כמעשה ונראה דיש לפרש צדקה ח"ש צדק' על פסוק גם כל חלי וכל מכה אשר לא כחוצה זו מיתת לדיקים. והכונה נראה דהנה צדק לא שייך לחלק צין כחוצה ללא כחוצה דאינו נפטר צדקה רק צמעשה אבל צמיתת לדיקים שפיר יש לחלק צין כחוצה לאינה כחוצה דצמיתת

שצא

אבר משה

י

שאל לנחמו. דהנה דרך הונחמוין דמי מנחם מי שליכו
צכלל הנער, אצל מי דהוי צכלל הנער והאצל ר"ל אז הוא
אינו מנחם רק בין המנחמים וראי' מ"ש צילקוט ישע'י
צפסוק נחמו נחמו עמי יאחד אלהים ויש צילקוט שהקצ"ה
אמר לנחם אוחו והיינו דהוי קשה לו ככ"ל כיון שהוא ית'
צוכה ומתאצל על מורדן צה"ק א"כ איך נעשה הוא
למנחם. לכך מפרש דהכונה להיפוך דהוי כאומר נחמו
אותי שהקצ"ה מבקש לנחם אוחיו ו"כ הכא ציעקב אס לא
הוי כאלו מרח השמש וצא השמש הוי הוא ית' מחנכה ולא
מנחם דע"כ מוכח דחזר נדיק אחר להיות צמקומו א"כ
מחילא מוכח שלא חטא יעקב צשכס וא"כ צמה שהקצ"ה
צרכו צצרכה אצלו מוכח נחמה אחרת שלא חטא. וצוה
נצא א הביאור דהנה בצר כחצני צממה דוכחא צשס צעל
מעשה ה' לפרש מ"ש ואחיה ה' מגן צעדי דכבוד הנדיק הוי
עפי להיות דרך הגנה לא דרך מפלח האויז כי אס הוי דרך
מפלח האויז לא ניכר אס הוי לאהבת מרדכי או לשנאה
המן ייע"ש. והנה כעת עלה צלצי שזכו כוונה צצרי
המסורר קפיעל ל"ה מ"ש והרק חנית וסגור לקראת רודפי
אומר לנפשי ישועהך אפי' והכונה ע"ד מה שפרשו קנח
צומאמר הכחוצא אומר אויז ארדוף וכו' ארדוף וכו' ארדוף
היינו שמשליך חרצו ויניחנה מידו רק חורישמו ידי צלי
החרצ. בן ה"כ ויהי הכונה דישאל מצקשין ממנו וית'
דהרק חנית והשלך החנית לכגור לקראת רודפי שסגור
צעדו ולא ירדוף אחר רודפי רק תלילי צדרך הגנה לצד
ואומר לנפשי ישועהך אני צוה יהי' ניכר כי אחיה לי לישועה
ולא לשנאה האויז ולכך ה"כ ציעקב הגה צשכס ניצל הוא
ע"י מפלח הסוכה ומוה הוי נראה דיעקב חטא דאס לא
חטא הוי לו להיות כשחר דרך הגנה. אך הענין כך הוא
דודאי יביי דאין נחשך מומו עוצה להנדיק רק הצלה לצד
צוה הוי עפי כבוד לו להיות דרך הגנה מדרך מפלח האויז
אצל אס נמשך להנדיק עוצה זו הרעה ולולי הרעה לא
הוי עוצה זו אז ספיר עשה הקדוש צ"ה הרעה כדי שצוה
יומשך עוצה להנדיק. והיינו כעין מ"ש צמדרש פ' מטות
צפסוק ומקנה רצ ה' לצני גד וצני רחוצן זס"ה כי ה' שופט
זה ישפיל זה ירים כשרעה הקצ"ה להעשיר אס צצ"ג וצ"ד
הפיל אס סימון ועוג לפניהם. והנה כעין זה מוכרח
להיות דרך מפלה. ועיינו"ש צוה צחצורי לחורה פרשה
חולדה על המדרש צפסוק ויהי רעצ צאריך וכו' ח"ל ה"ה ד'
יודע ה' ימי חמיומים זה יחזק ונחלחם לעולם חיה' גור
צאריך הוא לא יצושו צעת רעה צרעחו של אציומלך וציומי

רעצון ישצו ויהי רעצ צאריך עפ"ל. והנה להציונה נראה
לומר צשני דרכים אחד עפסו"ש צחצורי לומר נדה צק"א
סי' קפ"ה לצאר מוקראי קודש הללו והעליתי ללכך הומר
ליחזק לשמש צשני רעצון חכח דיןלו חכלל צ"כ ונעשועס
צפ"ע ורעת עכו"ם אינו רעה ולכך הומר לא לשמש ייע"ש.
והנה בצר כחצני צממה דוכחא דהך פלוגמא אס יצאו
מכלל צ"כ קודם ח"ה דהך פלוגמא אס מוחזקת א"י צדינו
מאצותינו חליונה צוה כיון דכחציו ויחן להם ארצות גויס
ועמל לאומים יירשו צעצור ישמרו חוקיו לכך אס הארץ
מוחזקת צדינו הוי להם דין מליון ועושין ואס אינה מוחזקת
צדינו מאצותינו יש להם דין אין מליון ולא יצאו מכלל
צ"כ והנה הוי קשה להמדרש כיון דאסרו חו"ל ללכח מא"י
לח"ל אפי' עצור רעצון לחד דעה צמס צ"כ דלכך נענש
אלימלך שינא מא"י לח"ל א"כ קשה למה הומר לאצרהם
לנאח לח"ל. אך י"ל דלא הו"ל אז קדושת א"י כיון דעדיין
לא החזיקו ישראל צאריך לכך הוי היתר לו לנאח מא"י לח"ל
אך לפ"ז קשה למה נאסר ליחזק לנאח לח"ל ואף דחז"ל
נחמו טעם דהוא עולה דה חנינה אס יש לו קדושת א"י רק
הך דעה"ל דמפני רעצון מומר לנאח לח"ל לכך נחמן טעם
אחר דהיא קרצן. אך זה הכלל אס יש לו בצר קדושת א"י
אצל אס אין לו קדושת א"י א"כ דומה לח"ל ומה צין זה
לזה. וצט"פ דיש לו קדושת א"י וא"כ קשה למה לא נאסר
לאצרהם לנאח לח"ל דאסור לנאח לח"ל מפני הרעצ אך
החירון לזה י"כ כך דכעין מה דאמרין לענין הגירות
דהחיל משגולד יחזק דכחציו צ"כ כי גר יהי' זרעך משיהי'
נראה לכ זרע בן ה"כ לענין ירושת הארץ לא זכה אצרהם
רק משגולד יחזק כיון דאצרהם שאל צוה אדע כי אירשנה
ואמר לו הקצ"ה כי גר יהי' זרעך וא"כ זה חלוי צוה לכך
צומן שמתחיל הגריות מתחיל הזכי' צאריך. ולכך א"ש
דציומי אצרהם קודם שגולד יחזק לא זכה אצרהם צאריך
לכך הומר לו לנאח לח"ל אצל כשגולד יחזק בצר זכה
צאריך לכך נאסר ליחזק לנאח לח"ל ולכך א"ש מה דליחזק
הי' משמש מטתו ציומי רעצון ומיכח דיש להם דין מליון
ועושין ואיך נשא אצרהם מנריח ראשונה ומוכח מזה דלא
היו להם דין מליון ועושין כמ"ש לעיל צפ"חיי שרה. ולפי
הכ"ל א"ש דזה חלוי צוה דקודם שגולד יחזק דלא זכה
צאריך לא הו"ל דין מליון ועושה אצל אחר שגולד יחזק
דזכה צאריך נעשה להם דין מליון ולכך לא נחצוים יחזק
מלשמש צשני רעצון אף דהוי ימי רעה לאציומלך ח"ל לא
נחש צוה רעה ליחזק לכך אף דהוי ימי רעצון הוא הי'

שצט

אבר משה

שזע צחשמים דזה נקרא שזיעה כחשחז"ל צסוף יומא חדע שכל העולם כולו הוא רעצ והוא שזע ח"ש המדרש כאן יודע ה' ימי חמימים זה ינחק דהקצ"ה אהב רק ימים של ינחק לכך לא זכו צאריך רק משנולד ינחק ולכך נאמר לו גור צאריך הזאת ולא נאמר כן לינחק. ולכך נחלחם לעולם חה' גור צאריך הזאת ולכך כיון דצוימי ינחק יש להם דין ממוין לא יבשו צעת רעה דרעחו של אציתלך מה דהוי רעה לאציתלך מ"מ הוא לא נחציים לשמש מטחו דאין זה רעה לינחק ולכך וצוימי רעצון ישזעו צחשמים ואחי שפיר.

ועוד י"ל דרך שני צזה דהמדרש צא ליתן טעם חדש על מה שנאמר לינחק לרדת לח"ל ולאצרהם לא נאמר למ"ד דמחר לנחם מל"ל לח"ל מפני הרעצון, והוא ע"ד ח"ש צר"א צן פרח ששאל לו הקצ"ה אם נחא לי' דיחרצ עלמא ויצרלנו מחדש אולי יתצרא מחדש צשעת' דמוזני ושאל כמה נפשי טפי דחיי או דחייית ואמר לו הקצ"ה דחייית ואמר ח"ה לא צעינא. ורמיית צהקדמת חשונת מהר"מ מליצלין דהכונה דעיקר יראה של ר"א הוי פן יעצירנו על דעתו וע"ד קונו, אך כיון דעצרו רוצ שנותיו של אדם ולא חטא שזצ אינו חוטא לכך אחר ח"ה לא צעינא יע"ש כן י"ל צזה כיון דהרעצון מציא לדי עניית כח"ש יוסף ליעקב פן חורש אחא וציתך וכל אשר לך ולכך צאצרהם דחי קע"ה שנה ח"כ צשעה שיד למצרים הוי רק צנע"ה ולא הוי רוצ שנותיו והוי חשש פן העניות יעצירנו ע"ד קונו לכך הוחר לו לנחם לח"ל, אך צינחק נהי דחי יוחר מאצרהם מ"מ הרי נעשה סומא, וסומא חסוד כחא וא"כ אין לחסוד משנותיו רק עד שכה עיניו ושזצ הוי צומן הרעצ רוצ שנותיו לכך אין לו חשש שיתקלקל ח"ו לכך נאמר לי' לנחם לח"ל. וח"ש המדרש דלכך לא נאמר לאצרהם ולינחק נאמר מחר מחר דיודע ה' ימי חמימים זה ינחק דהקצ"ה ידע ימיו שיהי' נעשה סומא וא"כ ידע דזה הוי רוצ שנותיו לכך נחלחם לעולם חה' גור צאריך הזאת ואמר לא יבשו צעת רעה דהנה הנדיק יש לו להגין על דורו שלא יצא הרעה ואם אעפ"כ צאה הרעה יש לו להצדיק דכיכר שאינו נדיק מדינו מדין על הדור כח"ש רש"י לריצ"ל כראה הקשח צימין וצומ' חענית צצי כמה אחוראי דגזרו חענית ולא אחי מטרף וחלשא דעתייהו יוע"ש ואם כן ח"כ הוי לינחק להיוח לו ציגה דלא הגין על הדור מלהיות הרעצ, וצשלמא צאצרהם לא הו"ל צושה דלא צא הרעצ רק עצרו לנסיין ורק צא' וכמ"ש הפייטן

ציום צ'דר"ה, אצל צינחק דהוי הרעצ גם צאריך פלשחים ולא הו"ל לנסיין כי הרי נאמר לו לא חרד מצרימה אם כן מ"ע לא הגין על הדור אך הענין הוא ע"ד ח"ש צמדרש פ' מטות צפסוק ומתקנה רצ הו"ל צ' ג' צ' ז' ה' כי אהים שופט זה ישפיל וזה ירים כשרצה הקצ"ה להעשיר את צ' ג' צ' ר' הפיל סיחון ועוג לפנייהם וכו' [והצאתיו לעיל] וא"כ למה לא העשירם הקצ"ה מידו הרחבה, צע"כ דכן דרכו יח' שאינו נוחן שפע מחדש רק השפע הנגזר משמים מימות עולם ונוטל מזה ונוחן לזה. לכך ח"אם מן הרעה לא נחשך טובה להנדיק אז הוי לי צושה אם לא הגין על הרעה אצל אם נחשך מהרעה טובה להנדיק אז אין לו צושה מה דאינו מדין על הרעה כי אדרצא עצורו צאה הרעה כדי ליעול מהם וליתן לו ולכך ח"כ צינחק כיון דנחשך אז כח"ש ויזרע ינחק צשנה ההוא וינחא צשנה ההוא מנחם שערס ויצרכהו ח' ולכך אין לו צושה מן הרעה. וח"ש המדרש לא יבשו צעת רעה דרעחו של אציתלך מה דהוי רעה אף לאציתלך ולא צאצרו לצד ויכיר דאינו לכסיון וגם י"ל דק' לו מה דקראו צימין רעה הרי רעח נכרי אינו רעה שהרי ינחק שימש מטחו אז צע"כ דלא נחשך לו רעת עכו"ם רעה וכו' ח"ש המג"א צה' קה' ח' וכו' מה לכך אחר דלאציתלך הוא נחשך רעה ח"ש לא יבשו צעת רעה דרעחו של אציתלך מה דלאציתלך הוי נקרא רעה לא יתצייס מזה ינחק מה דלא הגין על דורו. והיינו מחר דמימיו רעצון ישזעו דצוימי הרעצון עלמו שה' לאחרים צזה עלמו העשיר הוא נמשך לעיזה ולכך לא הגין על הרעה וא"כ. ועפ"ז נראה לומר דכן ח"כ הנה עשו ח' שמח כשראה שנגש יעקב צדיק דמוכה דיעקב חטא, וצפרט כשראה שהלל דינה הוי דרך מופלח שכם צצר שיעקב ירד מחדגתו אם לא זכה דרך הגנה וצאמת לא כן הוא דיעקב לא חטא רק שהקצ"ה רצה להעשיר את צני יעקב משכס כח"ש צני יעקב צאו על החללים לכך נמשך מופלח שכם וצדרך זה לא הוי אפשר רק דרך מופלח כי הוא יחצ' אינו נוחן שפע חדשה רק נוטל מזה ויטין לזה, וכאמור. והנה הראי' על זה נודע צצית לצן שכל מה שהעשיר יעקב ח' חשל לצן כח"ש צני לצן לקח יעקב כל אשר לאצינו ומאשר לאצינו עשה את הכבוד הזה. ולמה לא נחן ליעקב עושר ממוקם אחר. צע"כ דכן דרכו יח' וממנו יקחוראי' על מעשה שכם. וח"ש המדרש עשה עמי אות לטובה אם כה יאמר עקודים ייה' שכתך והעשיר הקצ"ה את יעקב. רק ממה שנטל מלצן ע"כ יראו שגאלי ויבשו זה עשו ואלופיו כי גם צשכם הוי

אבל משה

יא

לא שייך צו עוד זרע השמש וצא השמש אצל אס אין לה קדושת א"י עדיין שייך זרע השמש. והנה דבורה מניקה רצקה היחה עם רצקה צח"ל והלכה עמה לא"י א"כ אס יש לה קדושת א"י לא שייך צה זרע השמש והוי לו ית' נמי צכי' ולא הוי מנחם אס יעקב אצל כיון דניחם אס יעקב מוכח דשייך צה זרע השמש א"כ מוכח דאין לה קדושת א"י עדיין א"כ אין לעשו זכות א"י לכך לא נחייירא ממונולכך אחר נחמחני בצרכת אצלים ואחי שפיר.

והנה צה צכי' נצין הפסוקים שהחלנו כי הנה אף אס הנדיקים נסחלקים צעון הדור למעט מוצדק מ"מ אס מופידין וחוזרין בחשבה אס נעשין העצרות כוכיות. וי"ל צה מ"ש דוד על שאלו צנו ישראל על שאלו צכינה המלבישין שני עם עדנים המעדי עדי זהב על לצושין. ונראה הכונה דהנה כשהאדם חוטא היא לצוש צגדים נואים כמ"ס ויהושע הי' לצוש צגדים נואים וכו' ובשחזור בחשבה פושטין ממונו אלו ולוצשין אוחו מחללות וכמ"ס דיהושע הכ"ל ולכך אחר דוד דשאל צמיחתו גרם שנפשת מכם צגדים הנואים והלצים אחכם שני עם עדנים וכמ"ס ישעיה' וצחצורח נרפא לנו ולכך אחר דשאל ע"י גרם מיחתו חזרתם בחשבה ונחככר עונותיכם והלבישין שני עם עדנים המעדי עדי זהב על לצושין. וי"ס המוקדן איכה ד' מחטאת נציאה עונות כהני' השופכין צקצקה דם נדיקי' נעו עורים צמיצת נגאלו צדם צלא יוכלו יגעו צלבושיהן. ונראה הכונה דאחר דאס אין עון הדור כל כך גדול אז נשמת הנדיק נפקחו עיני עורים להציט על דרכיהן הרע וחוזרי' בחשבה ואז הם מחלצשין צלבושי יקר של הנדיקים הנמשך מהם אצל אס עון הדור גדול מאוד אז נעשו גם הצינונים כעורים ואין רואים כלל ההפסד הגדול העדר הנדיק. ואז אין יכולין ליגע צלבושי יקר הנמשך ממיחת הנדיק. וי"ס לא האמינו כל מלכי ארץ כי יצא אויב צשערי ירושלים דאף שחטאו מ"מ הרי מיחת נדיקי' מכפרת ויטול מהם נדיק ונגאל ויכפר. אף מחטאת נציאה עונות כהני' השופכים צקצקה דם נדיקי' שהם מחים צעינים אז נעו עורים צחולת צדם של הנדיקים צלי יוכלו ליגע צלבושיהן של הנדיקים. אשר הוי צידם להחלצש מהם. וכעין אדם ערטי לאי שמוכח לפני' כמה צגדים יפין ואינו לוצש, ונראה דצ"כ הגוף עור דאל"כ מי פתי יהי' ערום ויראה צגדים לפני' ולא ילצוש כן נמי אנחנו ע"י העדר הנדיק נקל לנו היא להחלצש צגדים יפין אף אנחנו עורים צה, ועכ"פ אס חוזרין בחשבה ע"י ההספד אז זדונות נעשין כוכיות ואחילא מחזיר להם הקצ"ה

הנדיקים

6 י

כן. כי אס ה' עזרתי צרחה של שכם היית לי לעזר ולא עזר שנתא האויב ואדרצא צגוף הנרה היית לי לעזר ע"ד מ"ס אודך ה' כי אנפת צי. וראי' דהרי צאמת צשאר העיירות שלא רצה הקצ"ה להעשיר אס צכי יעקב צאמת נאמר ויהי חיחת אלים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי צכי יעקב א"כ הוי הנלחו דרך הגנה ומחילא אגלאי מחלל למפרע דמה דהוי מחלה דרך מפלח האויב הוי זה לעזר כדי להעשיר אס צכי יעקב אצל לא הוי ציד יעקב חטא. וראי' שנית שלא חטא יעקב היינו שנחמחני צצוה נחמחני שאין צדי חטא היינו בצרכת אצלים מה שאתה צרכת אחי צרכת אצלים, צה נחמחני כי ציין צדי חטא. וי"ס.

וצדרך אחר י"ל קצת ציאור המדרש הכ"ל דהנה כחוצ צרוך תהי' מכל העמים והכונה נראה דהנה כל העמים הם שונאים לישראל ורואים להרע להם וצאמת אס ישראל זוכין לא מצעי' שאין יכולין לעשות להם רעה דק אדרצא נעשה מזה עוד טובה וכמו צצלק שציקש לקלל אס ישראל ונמשך על ידו צרכה, וכן הוי ציעקב שלצן רצה להרע לו שינה צצרוכל פעם ואח"כ נודע דהשיגוי הוי לטובה דהרי נולדו כפי אשר שינה. והנה צשכם נמי הוי כן די"ל דאף לולי נעשה שכם נמי הי' אגסי כנען רודפין אחרי צכי יעקב רק ע"י מעשה שכם נפל פחד עליהם ולא רדפו. וצפרט שהוא ית' אינו צא צצרוניא עם צצרוניא ולחייצ אס אומ"ה למה לא נחקצרו איו ית' יאמרו כי המילה הוא ענין קשה והוי קשה להם להיות נמולין. אף ע"י מעשה שכם א"כ מוכח דעצור אשה נמולו כולם ולמה לא נמולו עצורו ית' לכך שכם מחייב אס כל אומ"ה. ע"ד אומרים ז"ל הלל מחייב עניים כן ה"נ שכם מחייב כל האומות. וי"ס המדרש עשה עמי אוח לטובה לראות כי כל מה שהם רואים לעשות לו רעה נמשך ממונו טובה דהיינו אס כה יאמר עקודים יהי' שכרך לכך יראו שונאי ויצשו מלעשות לו עוד רעה כי יחושו שימושך לו טובה עוד. ולכך מה"ע יצינו כי אחת ה' עזרתי צמעשה של שכם דגוף הנרה הי' לי לעזר. דלכך ויהי חיחת אלים על הערים וכו' מה דנחשורר עליהם מדת הדין למה אין מחקרצין לו ית'. והנה יש צמודשפ' וישלח דלכך נחייירא יעקב מעשו פני יש לו זכות שיצצצא"י כל חותן השנים ייע"ס. אף זה חי נימח דכצר יש לה קדושת א"י אצל אס אין לה עדיין קדושת א"י אין זה עוד זכות. והנה כצר כחצו צפ' חיי שרה הכ"ל דאס יש לה כצר קדושת א"י אז צנדיק שהולך (מח"ל לא"י)

אבר משה

הנדיקים מחדש ותוספת הקצ"ה מרובה על העיקר. והרי נאמר באיוב ויוסף ה' אשר לא יוצא למשנה וכן קימו"ל דמדה טובה מרובה, ח"כ אם נחזור בחשבה יחזור הוא"ת ויחן בתוכינו חכמים ונדיקים יוחר ממה שהי' תחלה ח"כ בזה יקוים מה"כ הפכת מספדי למחול ליפחחת שקי וחלזרני שומחה. ולכך אם יחזור הקצ"ה בתוכינו נדיקים שיהי' רלוין להשראת שכינה ממילא גם אלו שנפחלקו כבר יחזרו לעולם כיון דהשכינה צבאן ודיו לעצד להיות כרצו כח"ש צפתה הדרוש. ח"כ הנדיקים החדשים יקראו צחורים ולו שכבר מתו וחזרין היו זקנים, ולכך אמר אז חשמה צחולה במחול צלוחו מחול שנמשך מן ההספד שאמר הפכת מספדי למחול לי מחלותו מחול יומשך שומחה ולא חשמה צחולה במחול ויהיו צחורים וזקנים יחדיו חדשים גם ישנים והפכתי אצלם לששון כי מן האצל נמשך טובה ולא כיון שיהיו וזרח השמש וצא השמש לא היו לו ית' הפסד ויהי' מן המנחמים לא מן המנחמין ולא ונחמחים אהנם אני אותם לקרובי המחיים ולא ונחמחים מיוגנס אם יראו שאני המנחם בזה עצמו ישמחו כי יצינו דלין צידם עון אחר שנתקיים וזרח השמש וצא השמש ככ"ל וא"ש ונכון צעו"ה יח"ר שיהי' כן צצ"י ויוסף הקצ"ה בתוכינו נדיקים גדולים כפלי כפלי"י וקדוים ציונינו ונחמה"ה דמעה מעל כל פנים. והנה עפ"י דברינו הכ"ל נראה לפרש ח"ש צמדרש איכה ח' צפסוק זכרה ירושלים יומי עניה וכו' ראה שריש שחקה על משצחיה ח'ל המדרש על ריב"ז שצצת מחוכה והוא חמוה למחנקט דוקא ריב"ז. וגם מה דדיוק שצצת מחוכה הול"ל על ריב"ז שצצת, אך נראה הכונה דהנה נחזי אכן אם יהיו לאדם שחי היזקות גדול וקטן אם יזכיר את הקטן ויחמח עליו ולא על הגדול כל השומע יחחק לו. והנה צעת החורבן הי' לנו שתי היזקות חורבן צהמ"ק והעדר החכמים וישראל כשהיו זוכרין מה שנעשה להם היו זוכרין רק חורבן צהמ"ק ולא על העדר החכמים. והנה על אותן החכמים שלא נפחלקה החכמה עמהם אין לחחוק כיון דזה רק קשה כחורבן צהמ"ק צזה אין לחחוק עליהם אם זוכרין רק אחת ומניחין אחת אצל על אלו החכמים שנפחלקה החכמה עמהם ונתקיים צהו ואצדה הכמת חכמיו ח"כ זה קשה מחורבן צהמ"ק ח"כ זה היו לחחוק שנקטו הקטן ולצו הגדול. ולכך הנה צסוק בוטה אמרין חשמה ריב"ז צטל ציו החכמה וא"כ כיון דהחכמה נפחלקה עמו זה ק' מחורבן צהמ"ק ולכך אמר זכרה ירושלים יומי עני' ומרודי' היינו כפירש"י צימיו עני' ומרודי' זכרה מחמדיה אשר היו

צימיו קדם והיינו צנפול עמה ח"כ כדחז"ל צפ"י כי הגידו לו את עם מרדכי ומנו רצון צנפול עמה ח"כ ציד צר ואין עוזר לה עוד צדצר הלכה להיות לעזר וסיוע אלעפ"כ אינה זוכרת אותם רק כל מחמדיה אשר היו לה מימיו קדם. ולכך ראה שריש שחקו על משצחי' והיינו על ריב"ז שצצת מחו"כ דייקא היינו מלצה את חורבן צהמ"ק מזכרת ולא ריב"ז אינה מזכרת כלל, והרי זה קשה מחורבן צהמ"ק. והנה אמר המקונן צכה חצבה צלילה דמעה על לחיה אין מנחם לה מכל אהציה כל רעיה צגדו צה היו לה לאויצים. ונראה הכונה דהנה צהסחלקות הנדיקים מן הדור יתכן להיות צשני אופנים אחד דהיו מחמת אהציה והשני מחמת שנאה. הנה אם היו לכפר על עון הדור אז יתכן דהיו מחמת אהציה שאוהב הדור ומקצל על עצמו מיחה כדי לכפר על הדור וכח"ש משה רבינו מחני נא ובישע"י כ"ג תחת אשר הערה נפשו למות וכו' אצל אם לא היו לכפרה אז היו להיפוך מחמת שנאה ששונאים הדור מואסין צו ומקצלין על עצמן המיחה דהרי יש צמדרש פ' ויחי דלין הקצ"ה גוזר על הנדיקים מיחה רק אם מקצל על עצמו וכן וא"כ סוף סוף לא מחו רק ע"י שקצלו עליהם המיחה. והנה לפעמים היו מחמת אהציה ולפעמים מחמת שנאה והמחשבה הוא כך כח"ש לעילאם כמה נדיקים מחין זאח"י מוכח דלינו לכפרה ולכך אמר צכה חצבה צלילה דמעה על לחיה ויש צמדרש שם על שופטים היינו על הנדיקי' שנסחלקו אין לה מנחם מכל אהציה' לומר שחמו מחמת אהציה לכפר דהרי כל רעיה צגדו צה אם כולם השליכו אותנו מוכח להיפוך דהיו לה לאויצים ומחמת שנאה הדור ולא היו יכולין לצול מעשיהם קצלו עליהם המיחה, ולכך הוליא המדרש המקרא ופשוטו דהיו קשה לו ח"ש על לחיה דמשמע דהצביה היו חמוד שוה והרי צצהמ"ק נחמטט כל פעם ונעשה אצילות ושינה, לכך אמר על שופטים וצזה צהעדר החכמה היו חמוד כיום מיחה לכך היו דמעה על לחיה חמוד והיו הפשוטו ומדרש לאחדים והצן.

והנה אמר המקונן צאיכה צ' לאמחם יאמרו אי' דגן ויין צהעטפס כחלל צרחוצח עיר צהשחפך נפשם אל חיק אמחם. ונראה ע"ד ה' צהנח עוצת עוה"י ככלל צשני ענינים אחד לחיים ולא לחות והשני לשוצע ולא לרצון ולכך כשהנדיקים מחים אם היו לכפרה על הדור יתכן דהיו צאחד משני אופנים אם להציא חיים לעולם או להציא שוצע לעולם והנה צעו"ה אחר מיחה נדיקים

אבל משה יב

ענאון לכך אחר דהשחפך נפשם אל חיק אמונם ועונותם
אל חיקם חסוד - ו"ש תחלה כלו דמועות עיני וכו' על
שדר זה עמי דעטוף עולל ויונק דרחוצות קרי' ומולוכין
קטנים המחים דרחוצ העיר כפעם דפעם ר"ל והכונה
דאחר דעד הגה המנחמו על השדר מומית הגדולים
דלחא הוי להגין על הרעה אזל כשראינו דעטוף עולל
ויונק דרחוצות קרי' ולא הגין על הרעה אז כלו דמועות
עיני למפרע על שדר זה עמי דמויתם הנדיקים לחנם -
ויהא דעוא שיהי' אמרינו לרצון לפני אדון כל ולפני
הנדיקים הנ"ל וימלינו טוב דעדינו לכפר על כל חטאמינו
וכסיג ששון ושמוחה אמו.

נדיקים הללו נמשך רעצון לעולם וא"כ חזינן דלא הוי
מיתתן לשוצע והוי אפשר לומר דהוי מיתתן לענין השני
לחיים אך כשחזינן דעו"ה חינוקות קטנים מחים הרעה
רחמנא ליצלן וא"כ שואלים החינוקות המחים אם מהעדד
הנדיקים לא נמשך להם חיים הי' עכ"פ להציא שוצע
לעולם וא"כ שואלים הקטנים לאמונם ואומרים אי' דגן
ויין דהנעטפס כחלל דרחוצות עיר דהשחפך נפשם אל
חיק דניהם היינו ע"ד מ"ש הכחוד ומשלם עון אצותם א'
חיק דניהם וא"כ כשצנים הגדולים נענשין עצור האצות
נקרא המשלומין אל חיק דניהם, ואם מ"ו הגה כשהקטנים
מחים דחיי אציהם הוי המשלומין אל חיק של החוטאים

יען כי אנה ה' לידי כתיבת יד מהספרים אשר נשמע מפי הרב הגאון
המגיד מו"ה שלמה קלוזנר גי' בבהכ"נ הגדולה בק"ק בראר, בעל
המחבר ס' החיים וס' מי נדה וס' נררי זריון וס' עין דמעה, וראיתי שדבש
וחלב תחת לשונו אמרתי להדפיסם ואפיצם בישראל
ואחלקם
— יעקב במהרי"ל טויכטערר זצ"ל
וזכות של ארבעה עטורי עולם יגן עלי ועל זרעי ע"ע אבירי.